

A FEGYVERSZÜNETTŐL A BÉKESZERZŐDÉSIG

Kronológia és sajtószemle

1918. október 30. – 1921. december 16.

Tudósítások és statisztikák „Trianon”-ról

Összeállította: dr. Izsó István

Miskolc, 2020.

AZ OLVASÓHOZ

Idén 100 éve annak, hogy az 1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés beteljesítette a magyarságnak a tatárjárás és a mohácsi vész mellett talán legnagyobb történelmi tragédiáját, az ezeréves történelmi Magyarország végét. Kevés olyan ország, illetve nemzet van a földön, amelynek hasonló sors jutott osztályrészül, éppen ezért soha nem feledhetjük el az egy évszázaddal ezelőtti eseményeket.

E kis kötetben közreadott dokumentumokat - a történettudományokat tisztelő laikusként – saját okulásomra gyűjtöttem össze, hogy felelevenítsem a tárgyra vonatkozó ismereteimet és csak miután összeillesztettem a mozaik darabjait, jutott eszembe, hogy talán mások számára is hasznos lehet.

A kötet - melyben igyekeztem elkerülni bármiféle szubjektív magyarázatot vagy minősítést - 3 év azon történéseit foglalja össze, melyek a címben szereplő eseményekkel összefüggésben álltak. A közölt tények és adatok szigorú kronologikus rendbe szedve, mintegy 50 korabeli sajtó- és egyéb dokumentum csatolásával kívánják bemutatni a történeteket. Tallózásomat szándékosan csupán a korabeli dokumentumokra korlátoztam (még akkor is, ha azokban nem teljesen pontos adatok találhatók), mert kiválogatásuk elsődleges szempontját az képezte, hogy megismerhessem azokat a hír- és adatforrásokat, amelyek a tragikus eseményeket átélő és elszenvedő kortársakat tájékoztatták.

A többi az olvasóra bízom, ítélje meg a történeteket.

1918. október 30-ának éjjelén Budapesten győzött az őszirozsás forradalom. A király Károlyi Mihályt nevezte ki miniszterelnökké. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása ekkor már megállíthatatlan folyamat volt:

- Prágában október 28-án kikiáltották a Csehszlovák Köztársaságot és deklarálták annak elszakadását a Monarchiától;
- ugyanezen a napon Horvátország is elszakadt a Monarchiától és Zágrábban deklarálták a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság létrejöttét;
- a Károlyi Mihály vezette magyar kormány kimondta az ország függetlenségét, október 31-ével felmondta az 1867-es megállapodásokat és ezzel megszűnt az Ausztria és Magyarország közötti perszonálunió, november 16-án pedig kikiáltották a köztársaságot;
- november 12-én kikiáltották az Osztrák Köztársaságot, 22-én pedig az önálló és független Lengyel állam is megalakult.

A Városok Lapja 1918. november 2-i számában megjelent a „Magyarország integritásáról” című cikk (171-173 p.), melynek írója beszámolt a Késmárk város október 23-án tartott rendkívüli képviselőtestületi ülésén hozott határozatról:

«Késmárk sz. kir. város képviselőtestülete, mint a város összes lakosságának törvényes és szabadon választott képviselője ezennel kijelenti:

«Amint szerte beszélnek és írják, a cseh nemzet új határainak megállapításánál be akarja vonni a Magyar Szent Korona országainak egyes részeit is. A cseh vagy ugynevezett cseh-szlovák állam ezen törekvése ellen ezennel ünnepélyesen tiltakozunk. Még inkább tiltakozunk azon esetleges törekvése ellen, hogy Szepesmegye új határaiba bevonja. Ez a törekvés nemcsak törvényeinkbe, történelmi fejlődésünkbe és közgazdasági érdekeinkbe ütközik, hanem akaratunkba is. Mi nem akarunk a Magyar Szent Korona országainak kötelékéből elszakadni, sem azon belül külön alakulások részévé lenni, hanem meg akarunk maradni abban a közjogi, közgazdasági és közigazgatási kapcsolatban, amelyben eddig éltünk, nyelvi és kulturális viszonyainkat pedig minden külső befolyástól menten a magyar országgyűléssel egyetértésben kívánjuk megoldani.

Tiltakozunk tehát az ellen, hogy az alakulóban levő cseh vagy ugynevezett cseh-szlovák állam nemzeti tanácsa a Szepesség (Szepes vármegye) magyar, német vagy tót lakosságának nevében, tehát a mi nevünkben is beszéljen és kijelentjék, hogy képviselőtünkre jogosultnak a törvényesen választott magyar országgyűlést tartjuk.

Ezt a határozatunkat Szepes vármegye főispánja útján a magyar országgyűlés tudomására hozzuk és hasonló határozat hozatalára szólítjuk fel Szepes vármegye többi városait és községeit is.»

Az Osztrák-Magyar Monarchia és az Antant képviselői november 3-án Padovában aláírták a fegyverszüneti megállapodást. A fegyverszünet november 4-én 15 órai kezdettel lépett érvénybe és a Monarchia számára ezzel véget ért az 1914. július 28-i hadüzenettel kezdődött I. világháború¹.

¹ Az Antant-hatalmak a compiégne-i erdőben november 11-én Németországgal is megkötötték a fegyverszüneti egyezményt.

A megállapodás feltétel nélküli és teljes fegyverletételi kötelezettséget írt elő, az Antant seregei számára pedig engedélyezte Magyarország bármely stratégiai fontos területének megszállását. A Szlovák Légiónak meg sem várva a fegyverszüneti megállapodás aláírását - már előző nap megkezdte a Felvidék megszállását. A csehszlovák ideiglenes kormány november 8-án kelt parancsa alapján a katonai irányítást az időközben megalakult Szlovákiai Csehszlovák Katonai Parancsnokság vette át. Az új államhatalom a megszállt Felvidéken azonnal megkezdte a szlovákiai közélet „magyartalanítását”. A magyar nemzetiségű állami alkalmazottak, tisztviselők, pedagógusok többségét elbocsátották, ennek következtében néhány hónap alatt mintegy 120 000 ember menekült Magyarországra.

Itt érdemes visszatérni a Városok Lapjában megjelent cikkekre, abban ugyanis konkrét statisztikai adatok találhatók a magyarországi vármegyék és rendezett tanácsú városok etnikai viszonyairól (részlet):

A statisztikai adatokból azt látjuk, hogy 9 olyan vármegye van, amelyekben abszolút többségben vannak a tótok és 11 olyan vármegye, amelyekben a románok vannak többségben.

A tót többségű megyék területén összesen 24 r. t. város, a 20 román többségű megyék területén pedig 24 r. t. város fekszik.

De még ezekben a megyékben is a városok a magyarság szigetei s alig egy-két város van, ahol a nemzetiségek elérik, vagy túlhaladják az abszolút számokat.

A tót megyék.

Azok a megyék, melyekben a tót anyanyelvűek abszolút többségben vannak: (A megye neve után levő szám a tót anyanyelvűek százalékát jelenti.)

Arva 75.1, Bars 54.9, Liptó 89.9, Nyitra 71.1, Sáros 58.7, Szepes 56.4, Trencsén 91.8, Turóc 69.1, Zólyom 85.1.

A tót többségű megyék területén a következő r. t. város van: (A város neve után levő szám a tótanyanyelvűek százalékát jelenti.)

Arva: nincs r. t. város.

Bars: Körmöcbánya 32.8, Léva 7.1, Ujbánya 88.5.

Liptó: Rózsahegy 68.

Nyitra: Ersekújvár 5.9, Nyitra 30, Szokolca 30.

Sáros: Bártfa 39, Eperjes 39.9, Kisseben 49.9.

Szepes: Gölnicbánya 28.9, Igló 48.6, Késmárk 25.9, Leibic 47.1, Lőcse 47.2, Poprád 33.1, Szepesbela 43.4, Szepesolaszi 66.9, Szepesváralja 58.6.

Trencsén: Trencsén 47, Zsolna 53.9.

Turóc: nincs r. t. város.

Zólyom: Bersztercebánya 46, Zólyom 40.6, Breznóbánya 40.7.

Amint e számok mutatják, a tót többségű megyék területén fekvő városok közül is csak a kis Ujbánya, a jelentéktelen Szepesolaszi és Szepesváraljai városkák, továbbá Rózsahegy és Zsolna azok, amelyekben abszolút többségben vannak a tótok. E két utóbbi valószínűleg azért nem vesztette el a tót többséget, mert még csak néhány éve, hogy felvették a városi szervezetet.

A román megyék.

Azok a megyék, melyekben a román anyanyelvűek abszolút többségben vannak (a megye neve után levő szám a román anyanyelvűek százalékát jelenti):

Alsó-Fehér 77.6, Arad 65.4, Beszterce-Naszód 68.5, Fogaras 88.9, Hunyad 79.9, Kolozs 68.1, Krassó-Szörény 72.2, Szeben 65.0, Szilágy 59.2, Szolnok-Doboka 75.3, Torda-Aranyos 72.1.

A román többségű megyék területén a következő 20 r. t. város van:

Alsófehér: Abrudbánya 57.8, Gyulafehérvár 44.5, Nagyenyed 22.4, Vizakna 65.5; Arad: nincs r. t. város; Beszterce-Naszód: Beszterce 33.8; Fogaras: Fogaras 33.1; Hunyad: Déva 27.9, Hátszeg 48.4, Szászváros 49.8, Vajdahunyad 39.6; Kolozs: Kolozs (a jövő évtől nagyközség lesz) 43.7; Krassó-Szörény: Karánsebes 49, Lugos 31.4; Szeben: Nagyszeben 26.3, Szászsebes 58.5; Szilágy: Szilágysomlyó 11, Zilah 6.6; Szolnok-Doboka: Dész 25.4, Szamosujvár 27.4; Torda-Aranyos: Torda 25.4.

Olyan megye, amelyben német anyanyelvűek abszolút többségben vannak, egyedül:

Mosonmegye 55.2%-al.

Mosonmegye területén egy r. t. város sincs. (Magyarávár most alakul át r. t. várossá.)

Város	Összes polgári népesség	Magyar	Német	Tóti	Román	Ruthén	Horvát	Szerb	Egyéb
Budapest	863.735	745.270 86.3%	75.815 8.8%	20.078 2.3%	2.560 0.3%	195 0.0%	2.345 0.3%	2.970 0.3%	14.502 1.7%
Arad	60.969	45.161 74.1%	4.025 6.6%	231 0.4%	9.466 15.5%	5 0.0%	29 0.1%	1.785 2.9%	267 0.4%
Baja	20.709	16.587 80.1%	1.668 8.1%	38 0.2%	7 0.0%	1 0.0%	16 0.1%	211 1.0%	2.181 10.5%
Debreczen	90.153	89.189 98.9%	532 0.6%	74 0.1%	64 0.1%	21 0.0%	16 0.0%	17 0.0%	240 0.3%
Győr	42.589	41.015 96.3%	996 2.3%	105 0.3%	5 0.0%	2 0.0%	104 0.3%	14 0.0%	348 0.8%
Hódmezővásárhely	62.394	61.865 99.2%	126 0.2%	160 0.3%	117 0.2%	— 0.0%	5 0.0%	39 0.0%	82 0.1%
Kassa	40.476	30.791 76.1%	2.832 7.0%	6.039 14.9%	45 0.1%	51 0.1%	24 0.1%	14 0.0%	680 1.7%
Kecskemét	67.306	66.798 99.3%	330 0.5%	90 0.1%	14 0.0%	4 0.0%	9 0.0%	16 0.0%	45 0.1%
Kolozsvár	58.481	49.634 84.9%	1.457 2.5%	103 0.2%	6.581 11.3%	6 0.0%	32 0.0%	40 0.0%	638 1.1%
Komárom	18.863	18.034 95.6%	574 3.1%	84 0.5%	5 0.0%	— 0.0%	25 0.1%	8 0.0%	133 0.7%
Marosvásárhely	33.728	22.011 92.8%	467 2.0%	22 0.1%	924 3.9%	— 0.0%	10 0.0%	11 0.0%	283 1.2%
Miskolc	49.182	47.322 96.2%	767 1.6%	642 1.3%	77 0.2%	16 0.0%	7 0.0%	12 0.0%	339 0.7%
Nagyvárad	61.034	56.527 92.7%	1.098 1.8%	173 0.3%	2.870 4.7%	23 0.0%	26 0.0%	22 0.0%	295 0.5%
Pancsova	20.201	3.187 15.8%	7.388 36.6%	232 1.2%	518 2.6%	1 0.0%	131 0.6%	8.633 42.7%	111 0.5%
Pécs	47.844	40.152 83.9%	6.027 12.6%	160 0.3%	22 0.1%	5 0.0%	618 1.3%	85 0.2%	775 1.6%
Pozsony	73.459	30.010 40.8%	31.768 43.3%	9.816 13.4%	22 0.0%	3 0.0%	303 0.4%	20 0.0%	1.517 2.1%
Selmecz- és Bélabánya	15.170	6.329 41.7%	453 3.0%	8.337 55.0%	21 0.1%	— 0.0%	5 0.0%	6 0.0%	19 0.1%
Sopron	31.597	13.594 43.0%	167.38 53.0%	97 0.3%	10 0.0%	— 0.0%	602 1.9%	8 0.0%	548 1.8%
Szabadka	93.232	54.626 58.6%	1.766 1.9%	85 0.1%	34 1.0%	7 0.0%	20 0.0%	3.371 3.6%	33.323 35.9%
Szatmárnémeti	34.151	32.563 95.4%	594 1.7%	27 0.1%	820 2.4%	29 0.1%	30 0.1%	20 0.1%	68 0.1%
Szeged	115.306	111.358 96.6%	2.213 1.9%	173 0.2%	325 0.3%	8 0.0%	74 0.0%	906 0.8%	249 0.2%
Székesfehérvár	34.828	34.188 98.2%	350 1.0%	71 0.2%	5 0.0%	— 0.0%	29 0.1%	24 0.1%	151 0.4%
Temesvár	68.471	27.740 40.5%	30.064 43.9%	306 0.5%	6.657 9.7%	1 0.0%	122 0.2%	2.827 4.1%	754 1.1%
Ujvidék	33.069	13.203 39.9%	5.705 17.3%	1.403 4.2%	80 0.2%	322 1.0%	615 1.9%	11.518 34.8%	243 0.7%
Versecz	26.941	3.710 13.8%	13.471 50.0%	114 0.4%	777 2.9%	9 0.0%	35 0.1%	8.566 31.8%	259 1.0%
Zombor	30.039	9.801 32.7%	2.018 6.7%	26 0.1%	11 0.0%	3 0.0%	65 0.2%	11.837 39.4%	6.278 20.9%

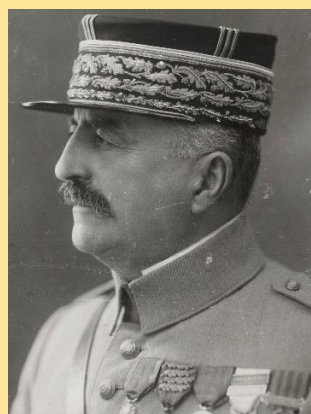
November 7-én francia és szerb csapatok hatoltak be a Bánság és Bácska területére és november 19-re az egész térséget megszállták a Fehértemplom-Versec-Temesvár-Arad, illetve a Szeged-Szabadka-Baja vonalig².

A Román Egység Nemzeti Tanácsa³ november 9-én ultimátumot intézett a magyar kormányhoz, hogy adja át a történelmi Erdély, valamint Torontál, Temes, Krassó-Szörény, Arad, Bihar, Szilágy, Szatmár, Máramaros vármegyék, továbbá Csanád, Békés és Ugocsa vármegyék románok lakta területei feletti szuverenitást.

A magyar kormány november 13-án aláírta az un. belgrádi katonai konvenciót, amely a demarkációs vonalat a délszláv és román érdekeknek megfelelően jelölte ki és előírta, hogy Magyarország a Szamos felső völgye-Beszterce-Maros-Baja-Pécs-Dráva vonalra rendelve vissza katonai egységeit. A Belgrádban történtekről Benda Jenő újságíró később így tudósított (Egy év története 1918. októbertől 1919. októberig, In: A Pesti Hírlap Naptára 1920. 84-85 p. - részletek):

November 7-én pedig Károlyi Mihály és Jászi Oszkár a kormány nevében megjelennek Belgrádban, hogy ott Franchet d'Espérey-vel a fegyverszünet feltételeiről tanácskozzanak. Kíséretükben ott van Bokányi Dezső, a szocialista párt és a Munkástanács nevében, Csernyák Imre pedig, mint a Katonatanács képviselője.

Amikor Károlyi Mihály bemutatta kíséreit és a Katonatanács elnökére került a sor, Franchet d'Espérey megdöbbenve hátra lépett és azt kérdezte: „Hát ilyen mélyre sülyedtek Önök?” Magyarország tehát már akkor, az első percben, amikor nyugat felé rokonszenvet és megértést keresve önállóan jelent meg a világ színpadján, az entente-ot, Franciaországot, az egész világ közvéleményét képviselő francia tábornok előtt úgy állt, mint egy félig vagy egészen bolsevik ország.

Louis Franchet d'Espérey francia tábornagy, a balkáni haderők főparancsnoka ⁴

² November 25-én Újvidéken összeült az un. „Nagy Nemzetgyűlés” és a Szerb Nemzeti Tanács kihirdette a Szerbiával való egyesülést.

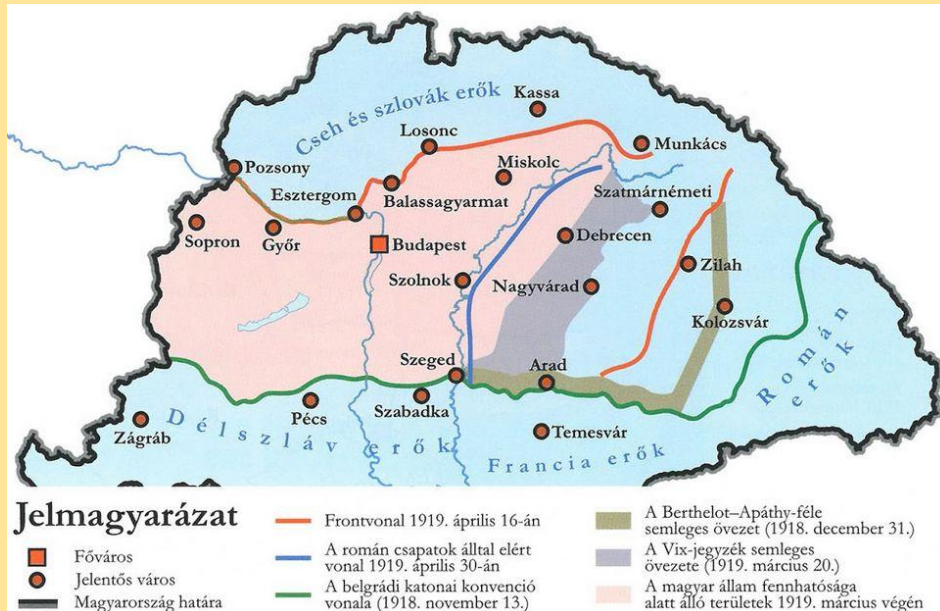
³ Szeptember 6-án Párizsban megalakult szervezet, amelynek fő célja Nagy-Románia megteremtése volt.

⁴ Forrás: https://en.wikipedia.org/wiki/Louis_Franchet_d'Esperey

November 14-én a szerb megszálló csapatok bevonultak Pécsre, illetve Baranyába.

Az osztrák államtanács november 17-én határozatban rögzítette területi igényét Nyugat-Magyarországra.

A román hadsereg november 23-án átlépte a magyar határt és néhány nap alatt megszállta a Belgrádban meghatározott demarkációs vonalig terjedő és a szerbek által még nem uralt területeket.

Magyarország megszállásának folyamata (1918. november – 1919. március)⁵

Az erdélyi románok gyulafehérvári gyűlése december 1-jén Erdély Romániához való csatlakozásáról határozott.

Louis Franchet d'Espérey december 2-án engedélyezte a román csapatoknak a demarkációs vonal átlépését.

Fernand Vix, az antant magyarországi katonai bizottságának vezetője december 3-án jegyzékben követelte a magyar kormánytól, hogy Észak-Magyarországot ürítse ki egészen a Duna–Ipoly–Ung–Uzsok vonalig. Az év végére befejeződött a Felvidék cseh megszállása.

Fernand Vix francia vezérkari alezredes (középen)⁶

⁵ Forrás: <http://www.trianonmuzeum.hu/index.php?page=post&id=98>

⁶ Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Fernand_Vix

A fennálló viszonyokat a 8 Órai Újság december 20-i számában megjelent „Károlyi vagy Vyx?” című cikk világítja meg:

Károlyi vagy Vyx?

Az ország eivár és földrajzi helyzetéhez a legkétségbeesettebb perspektívára jutott: a **hátsó rend bomlásában, falánk ellenségek maradványai az ország testét, a földhírtokreform gondolatának fölvetése megakasztotta a mezőgazdasági munkát, nincs szentünk a ma-kolnap odajutunk, hogy életünk se lesz. Ilyen körülmények között megdöbbentőnek tartjuk azt a hirt, amelynek előzetét még mindig nélkülözzük, hogy tudatják a kormány elhagyja helyét, ha az döntő sűrűben nem vet véget az uralkodó állapotoknak. A hátsó sülyedőben a a szembőlzet félre akar állni, ahelyett, hogy minden tavolkenységét a mentésre koncentrál-rá.**

Elismerjük, hogy a népköztársaság kormányja rendkívül nehéz helyzetben van. Az **antant hatalmak** ránk szabadították a cseheket, a románokat és a szerbeket, vagy legalább is titrik oktatlan területi hódításokat és megmaradt csekély életképeskedésüknek az országból való kihűvelésük. A magyar kormánynak arra az ideális elhatározására, hogy leletse a legyvert, jme. csattanós válságokat kap-tunk. Nem itok többé, hogy az dönt nem áll szóba a magyar kormány. Hogy miért nem, arra ma merészel a radikálisok orgánuma, a Vidy, amikor a következőket írja:

— „Nagy háj az, hogy az Hilev fapalák és az antant kormányai is a Károlyi-kabinetet bolsevik kormány-nak tartják és ezért elleneszenven-nek működésüket.”

Ha így áll valóban a helyzet, amint hogy a felek azt látnak, hogy a magyar kormánynak nem az volna a feladata, hogy reményei-ken csatlakozza a **hátsó magán-állagadónak**, nem az, hogy a visz-szalépés eshe becsült latolgasson, ha-nem az, hogy minden tőle telhető erővel dokumentálja a külföld előtt a bolsevista megalkalmazói való távoli állását. Sajnos, a miniszterek részé-ről elhangzott szorosodóan kijelen-tések a a földhírtokreform körül ed-dig folytatott elméleti viták fogye-ről folytatott az antant fölterveei-nek igazolásra. De az csak látszat, a valóság más. Mi, emberek az agyon-nyitott országnak hi polgárai vala-mennyien tudjuk, hogy a kormányt méltatlanul érte a vád, tudjuk,

hogy csak a forradalmi vívmányait akarja konzerválni, bár sajnosan kell megállapítani, hogy ezt a terek-vést nem hátsó hátsó körüli hátsó el-rektással és a nagy időközben méltó higgadtsággal. A hátsó ott volt, hogy a **számtalán**. Elhagyták a polgári társadalmat, ahelyett erejére és tö-mogathatósá bárvát ezimíthatott vol-na a kormány. Úgy látszik, későn írték tudatára annak, hogy a polgá-ri pártok erejének latbavetése rokon-szenvea volna az antant hatalmak-nál, amelyek a régi társadalmi rend megdőlésétől előzőlt társadalmi ér-cének tekintették.

Károlyi miniszterelnök igazán a tizenkettedik órán kezd-te hirtetni a polgári pártok tolt-rülésének szükségét. Az eredmény: semmi. A tervezetesenél tovább nem jutottak. Közben pedig szorve-ladnak a kommunisták, akik gyűlö-semek és felvételüket rendelkeznek a főváros utcáin, hangosan hirtetve a proletariátus diktatúráját. Nyitlan lépnek föl a kommunisták, akik a földkérdésben a munkástanács elő-határozati javaslatot is tarjasmek-tek. Hirt szorve a van és fényun-hások táborában lettek támogatók-ra váltottak már az. De más oldalról is nehezítik a kormány helyzetét: a **kaszárnyákban egymás után ala-kulnak a katonai-táncosok és a bi-zalmifélt-lestültek**. Állulólag ezzel van összefüggésben Kibek Korucí hadügyi államtitkárnak tegnap be-küldözött lemondása. De a kor-mány, legalább környezetéből az a fényvesztés hallatzik, is akar mon-dani, kormányozza az antant, ha tud.

Nem, ennek az állapothoz nem szabad elkövetkeznit. A kormány kétségben el mindent, hogy ura le-gyen és maradjon a helyesnek, az ország biztonságát van írtatva, par-lamentünk nincs, a nemzetiellenes tevékenység is bizonytalan más, a közérzettségnek nincs állapfője, minden remény, bizalom és akarat a kormányban összpontosul, és a rotatós feladat és felelősség, szor-nessa meg hatalmi és éltén vele. Más megoldást nem ismerünk. Ká-rolyi a népkormány elindít, neki helyén kell maradnia, mert millió és millió polgár között nem akad ember, aki Vyx frangele elmondás-nak a budapesti miniszterelnök pa-lotába való bevonulását kívánja.

A román parlament Erdély és Románia egyesülését december 24-én törvénybe iktatta.

December 30-án francia csapatok vonultak be Szegedre és a Bánságba, hogy a megszállt területeken megakadályozzák a szerb-román összetűzéseket.

A román hadsereg 1919. január 8-án bevonult Nagybányára, Zsibóra, Bánffyhunyadra, Zilahra, illetve Máramarosszigetre és január végéig megszállta a Máramarossziget–Nagybánya–Zilah–Csucsá–Zám vonalig terjedő területeket.

A. E. Taylor vezetésével 1919. január 9-én Budapestre érkezett a párizsi békekonferencia⁷ Legfelső Gazdasági Tanácsának Bécsben székelő bizottsága, hogy személyesen is tájékozódjon az ország gazdasági viszonyairól. A Pesti Napló erről másnap a következőképpen számolt be:

Az entente gazdasági bizottsága Budapestre érkezett

Mr. Beaveridge, az angol kormány megbízottjának nyilatkozata — Az ententebizottság tárgyalásai a gazdasági válságról — Egy politikai ententebizottság érkezett Budapestre

Csütörtökön reggel Budapestre érkezett az entente gazdasági bizottsága, amely mostanáig Német-Ausztria politikai és gazdasági viszonyait tanulmányozta. A bizottság különvonata még hajnalban megérkezett a keleti pályaudvarra, de csak fél nyolc felé tolták be a várótermek elé, ahol akkorára már összegyűlekeztek a fogadó bizottság tagjai. A bizottság vezetője *Baloghy Ernő* miniszterelnökségi államtitkár volt, tagjai pedig *Drasche László* Alfréd államtitkár, a főváros részéről *Bódy Tivadar* polgármester, *Sztankovics Szilárd* fővárosi tanácsos, *Bárczy István* miniszteri tanácsos, *Győri Lóránd* miniszteri tanácsos, *Vámbéry Rusztem* egyetemi tanár, *Lőczy Lajos* egyetemi tanár, *Fock Ede* tanácsnok, *Nuber Sándor* főkontul, *Forster Pál* konzul és *Zerkovitz Emil* hajózási kormánybiztos. A közéletmezési minisztériumot *Fazekas Béla* és *dr. Tuszkay Béla* képviselte.

Az amerikai gazdasági megbízottak közül ketten katonai egyenruhát viselnek, a többiek civilben vannak. Elnökük: *Taylor*, amerikai gyáros jellegzetes benyomását kelti.

Az érkezőket *Baloghy Ernő* államtitkár francia nyelven így üdvözölte:

— Uraim! Fogadják szíves üdvözlőnként a magyar kormány nevében. Érezzék jól magukat a magyar fővárosban. Önök egy nemzetet találnak itt, amely annyi szenvedés és a múltban becsülettel megvívott harc után kötelességeit mindenkor híven teljesíti, amely sorsát nyugodt méltósággal viseli és nem kíván mást, — csak igazságot.

Majd a főváros nevében *Sztankovics Szilárd* fővárosi tanácsos angol nyelven üdvözölte a vendégeket.

Az entente-bizottság tagjai sorra kezet fogtak a magyar urakkal, majd autóbá szállítás és az *Astoria*-szállókba hajtottak, ahol információkat a magyar kormány hivatalait állított fel. A szállókban tíz szobát és több irodahelyiséget foglaltak be az entente-bizottság tagjai számára. A fogadó-bizottság információs irodáját *Zerkovitz Emil* hajózási kormánybiztos vezeti.

A külföldi vendégek a szállókban megreggeliztek, majd értesítették *Zerkovitz Emilt*, hogy a nemzetközi bizottság elnöke a szénügyekről *Váczonyi Jenő* szénkormánybiztossal és *Rau Gottlob*-bal, az Országos Szénbizottság igazgatójával óhajt tárgyalni. A reggeli után *Taylor* meg is kezdte a tanácskozást, amely után az államvasutak és a központi szállítási vezetés megbízottjaival érintkezett. A további tárgyalásokat is a szállókban folytatják, de ha valamely tárgyaláson a rendelkezésre álló helyiségek szűkeknek bizonyulnak, a város háza valamelyik tanácsstermében fognak tanácskozni.

A bizottság péntek estig marad Budapesten.

⁷ A háborúban győztes államok képviselői által alkotott ügödöntő és szankcionáló szervezet, amely hivatalosan 1919. január 18-án kezdte meg működését.

A Bizottság tárgyalásairól a Népszava január 11-i számában a következők jelentek meg (részlet):

Az ántánt-bizottság budapesti tárgyalásai.

A szénkérdésről, közelmunkáról, közlekedésről és nyersanyagügyekről folytatott tárgyalások.

Az ántánt hozzáunk küldött gazdasági bizottsága pénteken gyors ütemben folytatta tevékenységét. A bizottság tagjai esütörtökön, miután a miniszterelnöki palotából távoztak, saját körükben késő éjszakáig dolgoztak. Pénteken már jókor reggel megjelentek a központi városházban, ahol Harrer Ferenc alpolgármesteri hivatalának tanácskozó termében folytatták a tárgyalásokat kormányunk megbízott szakértőivel.

A szénkérdésben

Vázsonyi Jenő kormánybiztos és Ban Gottleb, a szénbizottság igazgatója ismertették a helyzetet a bizottsággal. Kifejtették, hogy a csehok magatartását nyilván az vesérik, hogy szorult helyzetünkben az általuk megszállt területre vonatkozó politikai nyilatkozatot szeretnének klerószakolni fölünk a maguk javára. A szilvölgyi bányákat a románok zárták el fölünk annak ellenére, hogy Landrau francia cseredes közbejöttével meggyőzés jött létre, mely szerint az ottani szén fölött a budapesti szénbizottság rendelkezik. Most csak élelmiszerek ellenében volnának hajlandók hozzánk szénét átbocsátani, holott fölöslegekkel rendelkező vidékeink meg lévén szállva, ilyen kompenzációra nincs módunk. Így iparunk és közlekedésügyünk minden életerét aláköltötték a megszállások, hiszen nyersanyagaink is tulajdonképpen a megszállt vidékekről kerülhetnek ki.

A román parlament - bár a békeszerződések e vonatkozású területi döntéseit még meg sem hozták - január 24-én ratifikálta a románok lakta magyarországi területekkel, Bukovinával, Besszarábiával való egyesülésről alkotott törvényeket. Emellett február 6-án Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia közös memorandumban is rögzítették területi követeléseiket.

A Pesti Hírlap február 25-i számában adott hírt a békekonferencia munkájáról (részlet):

A békekonferencia gyorsítja munkáját.

**A központi hatalmakkal külön-külön
kötik meg a békét.**

Páris, febr. 23. — A szövetséges és társult hatalmak képviselői szombaton este tartott ülésükön olyan intézkedéseket tettek, amelyek szították a békekötést. A összes bizottságoknak utasításokat adtak, hogy jelentéseiket legkésőbb a jövő hét elejéig terjesszék elő. A szövetségesek államfőiről azt hiszik, hogy a legrövidebb időn belül teljes meggyezést érnek el. A békeértekezlet a jövő héten hozzálát a német határok megállapításához.

A szombat délutáni ülés után alaposnak látszik az, hogy Németországgal juntas elcséjén megkötik a békét. Balfour erre vonatkozólag igen fontos indítványokat tett. Az Ausztriával, Magyarországgal, Bulgáriával és Törökországgal kötendő béke később kerül napirendre.

Vix alezredes március 20-án átadta Károlyi Mihálynak azt a jegyzéket, amely a magyar és a román csapatok között semleges övezet kialakítását írta elő és ennek érdekében a magyar csapatokat további visszavonulásra kötelezte a Vásárosnamény – Debrecen – Gyoma – Orosháza – Hódmezővásárhely - Szeged vonalig (lásd a 6. oldalon lévő térképet). A kormány lemondott és a bekövetkező kormányválság során a Kun Béla vezette kommunisták ragadták magukhoz a hatalmat. Kikiáltották a Tanácsköztársaságot, melynek Forradalmi Kormányzótanácsa visszautasította a jegyzékben foglaltak végrehajtását. A cseh és a román kormány azonnal felajánlotta segítségét a francia kormány számára a magyarországi Tanácsköztársaság felszámolásához, a békekonferencia Legfelső Gazdasági Tanácsa pedig határozatban deklarálta a világháború eleje óta érvényben lévő gazdasági blokád további fenntartását Magyarország ellen.

Április 4-én Budapestre érkezett Smuts brit tábornok és kísérete, aki eredménytelen tárgyalásokat folytatott a magyar Kormányzótanáccsal a Vix-jegyzékben foglalt semleges övezet létrehozásáról.

A román koronatanács április 10-én határozatot hozott a Tanácsköztársaság elleni katonai támadás megindításáról. Néhány nappal később a csehszlovák kormány is hasonló döntést hozott. A francia balkáni hadsereg minden segítséget megadott az előkészületekhez. A román királyi csapatok április 16-án, a csehszlovák csapatok pedig április 27-én indították meg támadásukat a francia katonai vezetők támogatásával, illetve a többi szövetséges hatalom hallgatólagos beleegyezésével. A román csapatok április 30-ig elérték a Tiszát, a csehszlovák csapatok pedig a Sátoraljaújhely – Miskolc vonalat.

A békekonferencia május 8-án - arra hivatkozva, hogy Magyarországnak nincs olyan kormánya, mellyel tárgyalni lehetne - jóváhagyta a magyar-román, illetőleg a magyar-csehszlovák határokat, amelyek utóbb a trianoni békeszerződésben véglegesen is rögzítésre kerültek. A Vasárnapi Újság június 29-i száma erről a következő térképet közölte:

A magyar hadsereg május 20-án támadást indított és június 6-ra egészen a Kassa – Rozsnyó – Selmezbánya vonalig viaszorította a csehszlovák csapatokat a Felvidéken. Az antant-hatalmak június 7-én jegyzékben követelték az előrenyomulás azonnali beszüntetését, ugyanakkor kilátásba helyezték a Kormányzótanács képviselőjének meghívását a békekonferenciára. A magyar kormány ezt nem fogadta el, ezért június 13-án a békekonferencia a visszavonulás fejében felajánlotta a románok által megszállt tiszántúli területek kiürítését. Ezt az ajánlatot a Kormányzótanács már elfogadta és a két fél június 24-én fegyverszünetet kötött. Június 30-án megkezdődött a magyar hadsereg visszavonulása.⁸

A román kormány július 2-án tudatta a békekonferenciával, hogy amíg a magyar hadsereget le nem fegyverzik, addig nem hajlandó visszavonulni a Tiszántúlról. A békekonferencia ajánlatának kikényszerítése érdekében a magyar hadsereg július 20-án megindította az un. tiszai offenzívát, de a román hadsereg hamar felülkerekedett és átkelt a Tiszán, majd augusztus 3-án bevonult Budapestre.

A megszállók az ország ipari és egyéb készleteit, berendezéseit módszeresen Romániába szállították. Erről Laky Dezső: Csonka-Magyarország megszállásának gazdasági kárai (Budapest, 1923.) c. műve nyújt kimerítő információt. A károk érzékeltetésére álljon itt egy rövid részlet a könyv 313. oldaláról:

a városok ipari kárainak jellegzetessége az, hogy telepeik munkaképességét a románok alapján akarták megingatni a gépek elhordásával. Még a rendezett tanácsú városokban is több, mint a fele a károknak volt ilyen természetű, a törvényhatósági joguakban éppen kétharmaduk. Aránylag nagyon kevés volt az ipari nyersanyagok részesedése az ipari vállalatok káraiban, ami annak a nagyon is közelfekvő gyanúnak ad kifejezést, hogy a románok, mit sem törődve a háborús összeomlás és a kommunizmus által fojtogatott magyar ipari termelés érdekeivel, a megmaradt kevés nyersanyagból is elvitték azt, ami elvihető volt s így akarták — ezen az úton is — tétlenségre kárhoztatni üzemünket. De hogy az üzemek esetleg úgy se segíthessenek magukon, hogy gyártmányaikat és raktárkészleteiket árúba bocsátják, — erre a románok gondossága szintén kiterjedt. Nem hiába külön megszervezett kiürítő bizottságok (*Commission Centrale Industriale d'Evacuer* és különítményei) képviselték a román érdekeket a magyar ipari termelés színhelyein. Kitűnő szakértelemmel tudták zsákmányukat összeválogatni. Az ipari gyártmányok értéke, amelyeket a románok elrekviráltak, mintegy háromszorosan felülmulta a nyersanyagokét. Amit mi nem úgy értelmezünk, hogy a románoknak a nyersanyagok nem kellettek volna, hanem úgy, hogy nyersanyagot nem találtak többet, mint-hogy a gyárak a gyártmánnyá átalakított nyersanyagokat nem tudták úgy pótolni, a hogy más időkben szokták. *A gyártmányok nagyarányú rekvizícióival tehát a románok, hogy úgy mondjuk, forgótőkéjüktől fosztották meg a vállalatokat.*

A békeszerződést előkészítő Szövetséges Tanács augusztus 2-án közölte azon döntését, hogy az új magyar kormánnyal tárgyalási alapnak kizárólag az 1918. november 13-án megkötött fegyverszüneti egyezményt (a belgrádi konvenciót) tekintik. A magyar kormány ezt tudomásul vette.

Az antant-hatalmak szeptember 10-én Saint-Germain-en-Laye-ben aláírták a békeszerződést Ausztriával, amely Nyugat-Magyarországot az új osztrák állam részévé nyilvánította.

A román hadsereg november 14-16-án visszavonult a Tiszántúlra. Egyidejűleg Horthy Miklós fővezér a „nemzeti hadsereg” élén bevonult Budapestre.

⁸ Időközben június 28-án Németország Versailles-ban aláírta a békeszerződést.

November 24-én megalakult a Huszár-kormány, az első kormány, amelyet az antant-hatalmak is elismertek. Erről a Budapesti Hírlap november 26-i száma a következőképpen számolt be (részlet):

Az antant elismerte a Huszár-kormányt.

Az első miniszteri tanácskozás. — Clerk jegyzéke. — Huszár a magyar kultúráról. —

Budapest, nov. 26.

Az új kormány ma tartotta meg első miniszteri tanácskozását, melyen a kabinet tagjai mindenekelőtt letették Huszár Károly miniszterelnök kezébe a hivatalos esküt. Ezzel a kormány véglegesen megalakult. Mindjárt azután Huszár Károly miniszterelnök fölkereste Sir George Clerket a lakásán, jegyzékben közölte vele a kormány megalakulását és arra kérte, hogy az antant nevében is ismerje el az új magyar kormányt.

Sir Clerk azonnal átadta a miniszterelnöknek az antant nevében írott jegyzékét, melyben kijelenti, hogy a békekonferencia legfőbb tanácsa nevében az új kormányt, mint ideiglenes *de facto* kormányt elismeri és a legfőbb tanács a választásokig készségesen bocsátkozik vele tárgyalásba. Clerk még kijelenti a jegyzékben, hogy a kormány megalakulásáról már értesítette a legfőbb tanácsot és arról is, hogy Huszár miniszterelnök készséggel megnevezi Magyarország küldötteit a békekonferenciára.

A Friss Újság 1919. november 22-i számában beszámolt az amerikai szenátusban történt tárgyalásokról (részlet).

A magyar kérdés az amerikai szenátusban.

Amerikai magyarok tájékoztatták a külügyi bizottságot.

Egy ma érkezett washingtoni távirat jelentése szerint az amerikai szenátus a végleges szavazás alkalmával 51 szavazattal 41 ellenében elvetette Lodge indítványát. Ugyanezen távirat jelenti, hogy a szenátus 53 szavazattal 29 ellenében elvetette a békeszerződés fenntartás nélküli ratifikálásáról szóló javaslatot is, majd a szenátus üléseit bizonytalan időre elnapolták.

Az amerikai szenátus fenti állásfoglalásának érdekes előzményei vannak, amelyekről a most érkezett amerikai lapok terjedelmes tudósításokban számolnak be.

A szenátus külügyi bizottsága nemrég meghívta egyik ülésére az amerikai magyarság három képviselőjét, hogy a magyar kérdéssel felvilágosítást kérjen tőlük. Pivány Jenő, a clevelandi amerikai magyar szövetség titkára, továbbá Székely Béla dr. és Baracs Henrik, az amerikai magyar szövetség két tagja fo-

lent még a külügyi bizottság ülésén és kimerítő részletekben bőséges memorandumot terjesztettek a bizottság elnöke, Lodge szenátor elő. A memorandum történelmi adatokkal bizonyítja, hogy a mai Magyarország, mint egységes területi alakulat, *ugyanaz, amely ezer év előtt volt és ha ezt a területet feldarabolják, vagy megcsonkítják, akkor Európa szívében új tűzcszék támad, következményei a legnagyobb veszedelemeket rejtik magukban Európa békéjére nézve.*

Székely Béla dr. nagy beszédben ismertette a bizottsággal a magyar nemzet történelmét és rámutatott a magyarság azon önfeláldozására, a melylyel Európa kulturáját a múltban annyiszor védte meg a törökök betörési kísérletével szemben.

Knott szenátor azon kérdésére, hogy mi volt Magyarország területe ezer év előtt, Székely kifejtette, hogy *ugyanaz, amely ma és amely terület a legteljesebb földrajzi egység egész Európában.*

— Csak ezt akartam tudni! — válaszolta a szenátor.

Az antant december 1-jén Magyarországot meghívta a párizsi békekonferenciára. A békekonferencia Legfelsőbb Tanácsa december 6-án elfogadta a magyar békeszerződés végleges szövegét. Az Újság c. lap másnap megjelent számában erről a következőképpen számolt be:

A magyar béketervezet elkészült.

(Gazdasági és pénzügyi módosítások. — A magyar békét Sévresben készítik meg. — A gazdasági érdekeltségek képviselése.)

Fenyő Miksa a békeszerződésről.

— Az Újság tudósítójától. —

A magyar békeszerződés gyors léptekkel készül a megvalósulás felé, bár, főleg magyar részről, nem nagyon sietnek a tervezet szövegét a legfelsőbb tanács tegnapi ülésén végleg megállapította a most már csak az átvetel és a tárgyalás késleltetési érvényre emelkedését. A legfelsőbb tanács Clémenceau elnöklésével végleg elfogadott több gazdasági, pénzügyi határozatmányt, a melyekkel a Magyarországi békeszerződés szövege, mely 156 cikkelyből áll, össze foglaltatik.

A békedelegáció összehívása körül is némi nehézségek mutatkoznak. A gazdasági érdekek képviselői teljesen jogtaln azt a kívánságot fogadják fel, hogy ne csak egy reprezentációs képviselőjük hívassék meg a békedelegációba, hanem az érdekeltek főparancsnok tényleg mellette szakértő által képviseltessenek. A GyÖSznek például az az álláspontja, hogy egy delegátusi helyet nem fogad el. Ez azonban a GyÖSz részéről nem hatalmi kérdés, de a nálunk az érdekek érdemi képviselői lehetetlen. Vízont, ha a megkeresés nem is sikerülne, a GyÖSz teljes közgazdasági anyagát a békedelegáció rendelkezésére bocsátja, a mint már idáig is a rendelkezésére bocsátotta Fenyő Miksa dr. igazgató két alapvető memorandumát, mely a bizottság gazdasági munkásságának alapjait szolgál. Reméljük, hogy a kormány az iparérdekeltségek jogos igényeit méltányolni fogja a kellő képviselői helyet ad. Ez esetben a GyÖSz Fenyő Miksa kívül a vasipar, szénbányászat és a malomipar egy-egy szakértőjét is delegálja a bizottságba.

(A magyar békét Sévresben írják alá.)

Páris, december 6. (Szikrátvírt.) Neullyben megtörténtek az előkészületek a magyar delegáció fogadására. A bolgár delegáció, a mely eddig a Pavillon de Madridban volt elhelyezve, az Avenue Kleberen lévő követségi épületbe költözött. Henry ezredes, a ki a vertaillai katonai misszionának, később pedig a neullyi katonai misszionának vezetője volt, vezetője annak a katonai bizottságnak, a melyt a magyar delegációhoz, osztanak be. Hay lord angol hadnagy, a ki a misszionának tagja, valószínűleg a magyar delegáció elé utasik Budapestre. A magyar delegációval való érintkezés formái ugyanazok lesznek, mint a milgonesek az osztrák delegációval voltak. Arra is gondolnak, hogy a magyar békét nem Neullyben írják alá, a mint a bolgárokkal történt, hanem a szermónia színhelye Sévres lesz.

(Fenyő Miksa a békéről.)

Fenyő Miksa, a GyÖSz elnöke, ma nyilatkozott Az Újság tudósítójának a békedelegáció követendő programjáról, melynek során a következőket mondotta:

— Nem vagy optimizmussal nézek a békeszerződés elé. Nem hiszem, hogy a békeszerződés formájában más lehetőség fog nyitni, mint a német vagy osztrák békénél. A közvetlen szembeállításra, az eddigi tárgyalásra nem hiszem, hogy sor kerülhet. Sőt, nem vagyok optimista abban, hogy sor kerüljön az érdekek közötti tárgyalásra. A békedelegációval való érintkezés formái ugyanazok lesznek, mint a milgonesek az osztrák delegációval voltak. Arra is gondolnak, hogy a magyar békét nem Neullyben írják alá, a mint a bolgárokkal történt, hanem a szermónia színhelye Sévres lesz.

— Arról a kiáltól és soká jóvá nem lehetőséget tartalmáról, hogy három és fél millió magyar akarnak elszakítani tőlünk, a kik közül két és fél millió a csonka Magyarországgal összefüggésben és és hogy elszakítani késszünk a nemzetiségüket, melyeknek tulajdoni része népszavazás előtt mellőlünk adni le votumát, arról nem akarok szólni. A ki azonban egy pillanatot vet a téképre, úgy a hogy a csonka Magyarország határait a Clémenceau-féle jegyzék megállapította, az látni fogja, hogy egy gazdaságilag életképtelen csonka test az, oda dobva jatekúll ellenséges szomszédok környére, kedvére. Mindazt, a min egy komoly ipari termelés felépülhet: szén, fa, vasérc, vasgyártások stb., azt vagy egyáltalán, vagy jelentékeny részen elszakítja tőlünk. Így nevezetesen, hogy a fa például utallak, az az a béke idején egyik legnagyobb

sabb exportcikk Magyarországnak s ez lett volna hivatalos háború után teljesen leromlott vállalkozásunkra. De most hogy el akarják szelni tőlünk a tót megyéket, Erdélyt és Horvát-Szlavonországot, sőt elszakítják az érdekeltektől is, hogy Csehország és Románia közt erőszakos kapcsolatot teremtsenek, nemcsak elszakítunk ettől az exportcikk-től, hanem körülbelül 170.000 köbméter évi importra szorulunk. És egyrészt azt jelenti, hogy sok száz millió külföldi valutára lesz szükségünk, másrészt pedig, hogy gazdaságilag teljesen ki leszünk szolgáltatva azoknak az országoknak, melyek ezeket a területeket rólunk teszik ki. Ugyanúgy vagyunk a vasércről is. Csehország, a mely maga is gazdag vasércben, elszakít készült vasérctelepeinket, Románia, melynek petroleumkútjaiban hatalmas erőforrásokkal rendelkezik, elszakít petrosszén bányáitunkat és földgáztelepeinket. Így lehetne végig menni az egész iparunkon (gyapjú, cselőke, papír stb.), melynek minyomó elszakításával kétség-telen, hogy Magyarország elszakítástól a hátszól kint meg nem él. Ha azonban nem sikerül megmenteni a magyar területeket, ha csak a lélekének valamely lehetőségét próbáljuk biztosítani fenmaradásunk számára, azokkal az országokkal szemben, melyek tőlünk területeket késszünk kihalítani, nyersanyagkonfingenseket kell biztosítanunk szemben, kiban, vasércben, szénban, magnezitben, kén-kovandban és petróleumban.

Meg nem állhatna a csonka Magyarország még akkor sem, ha semmiféle kártérítési követséssel nem sustand. Sajnos, az osztrák békeszerződésnek a Wiener-gut-machung-ra vonatkozó rendelkezését után erre nem sok kárta van. Tudjuk, hogy az osztrák békeszerződés megállapítja, hogy Ausztria és szövetségesei okozták a háborút s kötelesek ezért minden kártérítést megfizetni. Hogy ez milyen ártási összeg lehet, az elképzelhető, ha meggondoljuk, hogy az összes pusztítások helyreállítására, a polgári lakosság kártalanítása, a megszállási költségek, a katonai rokkantak és sebezettek járuléka, az övezetek és drák nyugdíjai mind ide tartoznak. Ezen a ponton talán számítanak a magyar békedelegáció arra, hogy az ötéves kártérítési engedélyeket kass és Ausztriába fogja venni az a körülmény, hogy Magyarországnak a háború előidézésében, mint az a Tiszára vonatkozó okmányokból kitűnik, semmi része nem volt, figyelembe fogja venni, hogy a bolsevizmus négy hónapon keresztül pusztított ebben az országban s végül azt, hogy a románok maguk gondoskodtak a jóvátevéseiről, midőn körülbelül 35 millióra becsült értékeket kaptak el.

— Az osztrák békeszerződés a régi Ausztria utódait az egyes államok között teljesen igazságtalannak osztja fel. A külföldön lévő hadiköltségek honorálását egyáltalán Ausztria adóitja, s épp így Ausztriára, sőt itt már Magyarországra is intézkedik rákényszeríteni az Osztrák-Magyar Bank külföldön lévő bankjegyeinek beváltási kötelezettségét. Ezek ellen az egyoldalú finanszírozás megterhelése ellen nekünk a végtelenségig kiadásunk kell s talán nem is egész reménytelenül.

— Aligha ismétlem, nem vagyok optimista, mégis remélnünk lehet, hogy az entente az osztrák példán okulva, behatód, megértőbb és méltányosabb lesz.

(A magyar-rutén politikai párt memoranduma az entente-hoz.)

A magyarországi nemzetiségek sorsát a békekonferencia az örendelkezési jog alapján ömaltja elintézni. Az örendelkezés figyelembe vételét a nemzetiségünk közül a legkomolyabban a rutének követelik, kiknek nevében a magyar-rutén politikai párt memorandumot intézett az entente képviselőihez, melyben az illető nemzetiség helyzetét objektíven és minden előítélettel mentesen feltárja. A memorandum a történelmi fejlődés, gazdasági és politikai argumentumok erős sorozatával mutat rá arra a körülményre, hogy Ruszka-Krajna területe Csehországra nézve indokolatlan fölleség, Magyarországra nézve pedig föllétlen életérdek. Az Amerikában megjelített rutén (1) szavazás nem lehet irányadó a hazai rutének sorsára, mivel a Magyarországból Amerikába vándorolt rutének száma a legfeljebb számítások szerint se haladja meg a hatvanezerét, az illető szavazáson pedig körülbelül fél millió szavazatot adtak le. A ruténység számára legelőnyösebb egy magyar államköteték, mely a szomszédos agrár államokkal kapcsolathal lép s a ruténység nem hagy fel azaz a reményről, hogy Clémenceau álláspontja a rutén területek odaátelésében nem tekinthető véglegesnek.

A párizsi békekonferenciára utazó magyar delegáció tagjait december 20-án kinevezték. Erről Az Újság c. lap a következőképpen számolt be másnapi számában:

A békelegáció névsora.

(Közzétették a kiküldöttek listáját. — A politikai tanácsadók névsora még bizonytalan. — Álhír Clémenceau jegyzékéről. — Nem írtjuk ki Nyugat-Magyarországot. — Osztrák vöröskönyv Berchtold felelősségéről. — Örendelkezés és a nemzetiségiek.)

(Az Újság tudósítójától.)

A békelegátusok névsorát nyilvánosságra hozták. A névsor ellen nem emelhetünk kifogást, de ez csak egyvel több ok, hogy kifogásoljuk a kormány ténykedését, hogy a névsort csak most publikálja. A lista körültekintő, tárgyilagos, mintha a tényleg érvényesülő kritika is hozzájárult volna megalkotásához. Annál inkább kifogásoljuk a kritika elkerülését, mert így ez a lista, melyben valószínűleg mindenki, pártkülönb-ség nélkül, megegyezik, egy reánk erőszakolt lista látszatát kelti.

(A békelegáció névsora.)

A békelegátusok névsorát hosszas tanácskozáskor után végre nyilvánosságra hozták. A névsor a következő:

Elnök: Apponyi Albert gróf, Főmegbízottak: Teleki Pál gróf, Bethlen István gróf, Pogonits Sándor dr., Lers Vilmos dr. báró, Zoltán Béla dr., Semesich László gróf.
Megbízottak: Falkó Lajos dr. államtitkár (pénzügyminisztérium), Kállay Tibor dr. államtitkár (a magyar felelősök hivatala elnöke), Bartha Richárd dr. helyettes államtitkár (igazságügyminisztérium), Csáky Imre gróf I. oszt. követségi tanácsos (külgügyminisztérium), Láng Boldizsár báró vezérkari alezredes (hadügyminisztérium), Ottlik Iván (földművelésügyi minisztérium).

A politikai tanácsadók: még bizonytalan.

Szakértők: Jancsó Benedek (székely), Grandpierre Emil, Koloza vármegye kormánybiztosa (magyar Erdély), Serjénus Lajos, Brassó vármegye alispánja (szász). Még nincs meghatározva (től nemzetiségű), Illa-Iljasovics József egyetemi tanár (rutén), Fapp Géza (magyar délvidék), Almásy Gáspár vagy Steuer György (sváb délvidék), Budanovics Lajos (szerb), Huber dr. (nyugatmagyarországi német), Mikola Sándor (vend), Lepold kanonok (katolikus egyházi ügyek), Antal Géza (református egyházi ügyek), Zergényi Jenő dr. (ág. ev. egyházi ügyek), Domonovszky Sándor dr. egyetemi tanár (történelem), Sztroczky Tibor dr. miniszteri tanácsos, a békeelőkészítő osztály közgazdasági osztályvezetője, Jármay Elemér dr. miniszteri tanácsos, a közlekedési osztály vezetője, a hajózási ügyek referense, Zuluazky Szilárd miniszteri tanár (vasut-technikai ügyek), Kovács Alajos (statistikai hivatal), Cholnoky Jenő egyetemi tanár, földrajzi szakértő (térképészet), a közgazdasági tanácsos még bizonytalan.

Főtthárság: Rudnóczy Iván rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, Weisstein János követségi tanácsos, a főtthár helyettese (külgügyminisztérium), Hauer Ernő dr. konzul, a főtthár mellé beosztva. **Titkárok:** Böcs Zoltán dr. (kulturális minisztérium), Walter Emil osztálytanácsos, Török Béla dr. osztálytanácsos (a politikai osztály referense), Kiss Sándor követségi titkár (a mezőgazdasági osztály referense), Foraciczky Olivér dr. gróf követségi titkár, Csáky István (békeelőkészítő iroda A-csoport), Lory Sándor konzuliattasé, báró Bánffy Zoltán dr. követségi titkár (békeelőkészítő iroda B-csoport), Botrik Árpád követségi titkár (számvélosztály), Barlóczy György konzul, Kovács sorhajókapitány (haditengerészeti ügyek), Ország László vezérkari őrnagy (leszerelési és egyéb katonai ügyek), Richter altábornagy (hadifogolyügyek).

Bárdossy László miniszteri titkár (kulturális minisztérium), Trocsanyi Ferencz vasúti főfelügyelő, Viczán Ede osztálytanácsos (földművelésügyi minisztérium, vízszabályozás).

Sajtó: Barabás Albert, Benda Jenő dr., Erdődy Miksa, Fabro Henrik dr., Fekky Géza dr., Kuvastics Sándor, Márton Ferencz, Orbók Attila dr., Ottlik György és Soly Dezső.

Iroda: Pollard Artur dr. egyetemi magántanár (angol fordító), Győrffy István külgügyminisztériumi számvizsgáló (számellenőr), Quary Pál konzuli irodafőtiszt (irodavezető), Mara László külgügyminisztériumi irodafőtiszt (kiadó).

Egy műszaki ember (Hughes-gépkezelő).

Női segédek: Ebler Antalné, Demeter Olga, Greischl Margit, Szalay Etel, Boronkay Helén, Fetschacher Anna. **Altisztek:** Tomajcsa Mátyás, Nimeth Imre, Farlas István.

Magáninasok.

Nyomda: Egy nyomdász és két szedő.

A béketárgyalás előkészü- letel.

Népszavazást követelünk!

— A „Nemzeti Újság” tudósítójától. —

Budapest, dec. 24.

Ha váratlan esemény közbe nem jön, a magyar békeküldöttség *egy része* január 4-én vagy 5-én utazik el gróf Apponyi Albert vezetésével Párisba. A másik rész később követi; de az sincs ki-
zárva, hogy itthon marad és a Párisból távirati
úton vagy futár által ide juttatott anyagot Buda-
pesten dolgozza fel. Tekintettel a nagy költsé-
gekre — egy személy ellátása és lakása a neulllyi
Madrid-szállóban naponként közel ezer koronába
kerül — kívánatos, hogy csak azok menjenek Pá-
risba, kiknek személyes jelenléte elkerülhetetle-
nül szükséges.

A béketárgyalás ügyében a kormány szükséges-
nek tartja, hogy mielőtt még a béke delegáció ve-
zetőivel beszélné meg a kérdéseket, már előbb
maga részéről tisztázza álláspontját és felfogását.
Különösen tisztázandó az állásfoglalás a békeszer-
ződés tervezetével szemben, azonkívül precízrosmi
akartják a szövetségi államokhoz való viszonyunk,
a gazdasági kérdések, a kártérítés, a jóvátétel és
az egyéb ezekkel kapcsolatos kérdések tárgyában
adandó meghagyásokat és végsőül megállapítják
azokat az instrukciókat, amelyek értelmében Ap-
ponyi Albert, a béke delegáció elnöke az elszaki-
landó országrészek hangulatát fogja tolmácsolni az
előtársának előtt.

Apponyi Albert az amerikai Associated Press
tudósítója előtt a békéről a következő kijelentése-
ket tette:

— Rendkívül sajnáljuk az Egyesült Államok-
nak a szövetségesek legfőbb tanácsából való
visszavonulását, mert az Egyesült Államok első-
sorban garantálták azoknak az elveknek az érvé-
nyesítését, melyeken egyedül épülhet fel Európa
békéje. Mi természetesen bízunk abban, hogy a
szövetségesek fair módon fognak velünk bánni.
Mi elsősorban általános népszavazást fogunk
követelni azokon a területeken, amelyeket Ma-
gyarországtól elszakítottak. Minthogy nincsen
megbízható értesülésünk a magyar békeszerző-
désről, mi feltételezzük, hogy nagyjában olyan
lesz, mint az osztrák szerződés és előkészületein-
ket ennek megfelelően tesszük meg.

Közben a Pesti Hírlap december 27-i számában beszámolt a Szepes és Árva vármegyékben elrendelt népszavazásról (részlet):

Népszavazást Nyugatmagyarországon!

Meg se kezdődtek még a béketárgyalások; am se tudjuk, milyen lesz a békeszerződés és az entente már népszavazást rendelt el Árva- és Szepesmegyében. Nem hogy pedig hín reményeket ébresztünk békében is, sietünk kijelenteni, hogy nem arra fognak szavazni: mienk maradjon-e Árva- és Szepesmegye, vagy elszakadjon-e tőlünk, oh nem! Csak arról eshetik szó, hogy Lengyelországhoz csatolják-e a magyar területeket vagy Csehszázghoz. A mi börtönetet viszik a vásárra, a mi testünkben osztogatják a koncot, anélkül, hogy megkérdeznének minket vagy szóba állnának velünk! Ime, így értelmezik most a népek önrendelkezési jogát, a gyakorlatban így alkalmazzák a híres wilsoni elveket! Ma már nem is meglepetés ez számunkra. Hiszen Nyugatmagyarországot is egyszerűen csak úgy odadobták Német-Ausztriának, anélkül, hogy szóba állottak volna velünk. Így akarta az entente és ha tetszett Német-Ausztriának, ha nem, ráerőszakolta a magyar megyéket. Ránk se hederítettek, meghallgatásunk nélkül hozták meg az ítéletet, amit most már csak végrehajtani kell. Ez a népakarat respektálása. Ma már Erdélyben is vigan választanak, Kolozsvárról kiűldözik a magyarokat, pedig a békedelegáció még el sem utazott Neuillybe, hogy átvegye a békeszerződést.

A Budapesti Hírlap december 28-i számában közölte Csehszlovákia elnökének, Tomáš Garrigue Masaryknak a nyilatkozatát (részlet):

Masaryk Magyarországról.

Budapest, dec. 27.

Masaryk dr., a cseh köztársaság elnöke, a mi nap fogadta a *Neues Wiener Tagblatt* prágai tudósítóját s az aktuális politikai és gazdasági kérdések sorát a többi között kijelentette, hogy Renner dr. prágai utazásának célja, hogy gazdasági közeledés létesítsen a két önállóvá lett s a Háború által elszakított ország között. Majd a felföldi helyzetre térve át, hangoztatta, hogy miként a többi államoknak, Magyarországnak is alá kell vetnie magát a békeszerződés rendelkezéseinek.

A mi országunk határai — ugymond Masaryk — megváltoztathatatlanok. A magyarok ismétlenül világgá röpítették azt a hirt, hogy angol segítséggel az ő javukra kigazílják a cseh-szlovák-magyar határt, de rebesztik azt is, hogy Szlovákországban népszavazás lesz. Mindez nem egyéb, mint jámbor óhaj és hangulatkeltés.

Ezt a magyarok is nemsokára meg fogják tudni. Mi állandóan lojálisan viselkedtünk a magyarok iránt, békében akarunk velük élni és nem gondolunk semmiféle konfliktusra, ha ők is úgy respektálják a mi országunkat, mint mi az övékét. A magyarok az izgatás legkülönbözőbb eszközeivel akariák visszaszerezni a Felvidéket. Fáradozásuk azonban sikertelen marad, mert a szlovákok, egy elenyésző kisebbséget leszámítva, mellettünk vannak. Mi egy rövid év leforgása alatt mindennemű szlovák faluban iskolát állítottunk fel. A felvidék német elemét is megszabadítottuk a magyarok nyomásától és hajlandók vagyunk az ott élő magyarok nemzeti és kulturális kívánságait is biztosítani.

A magyaroknak az a fáradozása, hogy minden elvesztett területet vissza akarnak szerezni, épp úgy megérthető, mint a németek fáradozása. Eszietlenség s igazságtalanság lenne azt kívánni, hogy valaki egy éjszakán át megbarátkozzék sorsával. Az az ut azonban, a melyre a magyarok egy része szándékosan lépni, nem mutatkozik valami célravezetőnek.

A Területvédő Liga - amint erről a Friss Újság december 30-án beszámolt – előző nap nagygyűlést tartott a budapesti Vigadóban, majd küldöttsége memorandumot nyújtott át Apponyi Albertnek, a magyar béke delegáció vezetőjének. Apponyi a következőkről tájékoztatta a küldöttséget (részlet a lap által közölt cikkből):

— Mondanom sem kell — folytat-
ta tovább, — hogy minden talp-
alattnyi földért küzdeni fogunk
erőnk megfeszítésének legvégső ha-
táráig. Az eddigi példák szerint ko-
vés alkalmunk lesz érvényesíteni ké-
pességeinket, melyekben az ország
nagy része most bizik.

*Őva intjük Magyarországi közö-
ségét, hogy túlságosan vérmős re-
ményeket fűzzön, de csüggedt ke-
déllyel sem szabad hozzáfogni a
munkához, ám nem lehet és nem is
szabad olyan reményeket ébreszte-
ni, amelyekről jóhiszeműleg nem
mondhatjuk, hogy azok teljesedésé-
ben bizunk.*

A magyar delegáció 1920. január 5-én utazott el Párizsba, ahol 14-én átadta megbízólevelét a békekonferencia Legfelsőbb Tanácsa elnökének. Egyidejűleg nyolc jegyzéket is átnyújtottak a háborús felelősség iránti vádak elhárítása és az ország területi épségének védelme tárgyában. Másnap a G. B. Clemenceau elnökletével összeült Legfelsőbb Tanács átadta a magyar béke delegációnak az antanthatalmak békefeltételeit tartalmazó jegyzéket. A magyar delegáció kezdeményezte, hogy a területi kérdések eldöntésére a békekonferencia rendeljen el népszavazást.

A Nemzeti Újság január 17-én megjelent számában a békefeltételek átadásáról a következő tudósítás jelent meg (részlet):

A meghívásnak megfelelően Apponyi és a fő-
megbizottak csütörtök délután háromnegyed 4 óra-
kor elindultak öt autóban a Chateau de Madridból,
hogy a Quai d'Orsayra menjenek. A békefeltételek
átadása délután 4 órára volt jelezve. Az első
autóban Lord Stay és Henry ezredes kíséretében
Apponyi ült, a másodikban Teleki, Bethlen és
Sermage őrnagy. A harmadikban Somssich, Pra-
nowsky és Csáky István, a negyedikben Lers és
Popovics, La Perche kapitány kíséretében, az ötödik-
ben Gallais kapitány és Jacomini főhadnagy tár-
saságában és Hegedüs Lóránt egy gyorsíróval.

Pontosan négy órakor a Quai d'Orsayn megér-
kezve, a vörös teremben Pichon külügyminiszter
dolgozószobájában fogadta őket a legfőbb tanács,
amely Clemenceau elnöklete alatt már össze-
gyűlt. Jelen voltak: Lloyd George, Nitti, Matsui
és Wallace amerikai nagykövet. Clemenceau Appo-
nyit helytel kinnálva, a következő szavakat intézte
hozzá:

— Elnök ur, magyar megbizott urak! A Ma-
gyarország részére javasolt békefeltételeket a béke-
konferencia főtitkára át fogja adni.

Egyidejűleg Hermite a békefeltételek egy pél-
dányát átadta Apponyinak.

Egyharmad Magyarország.

Elvesztjük Nagyváradot, Aradot, Szatmárt, Nagykárolyt, Sopront és a magyar területnek több, mint kétharmadrészét.

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A magyar béke delegációnak átadott békeszerződések körülbelül a következőképpen állapítják meg Magyarország határait: (A határokat jelölő városok és folyók kivétel nélkül Magyarországon vannak.)

Ausztriával szemben: Az osztrák-cseh-szlovák határt jelző pont, azután Pusztasomorja, Hildesheim, Salamonfa, Kőszeg, Pinkamindszent, a Jókától keletre két kilométernyire levő pontig. — A délszláv állammal szemben: Kotormány, Bodescha(?), Édes, a Dráva folyása, Kaszár, Beremend, Udvard, Kumbaja, Örszentiván, Kübekháza. — Romániával szemben: A nagytkai vasúti állomás, Dombegyháza, Gyula, Geszt, Kismarija, Bagamér, Vállal, Nagyec, Magosliget. — A tóttóddal szemben: A Tisza folyása, Beregsurány, Barabás, Damóc, Pacin, Sátoralfajhely, Pusztafalu, Hildvégárdó, Bánréve, Zagyvaróna, Tarnóc, Tesa(?). A Duna folyása, az osztrák-cseh-szlovák határpontig.

E határmegállapítás szerint magyar marad Pécs, Mohács és Baja, amelyek eddig szerb megszállás alatt voltak. Visszakapjuk a baranyai szénmedencét is. Ellenben elvesztjük Nagyváradot, Aradot, Szatmárt, Nagykárolyt, Kassát, Sopront, Pozsonyt, Komáromot, Érsekújvárt, csupa színmagyar várost s velük együtt Magyarország területének kétharmadrészét.

Öt évig élemezniük kell Ausztriát. Magyarország és Ausztria külön egyezményt fognak kötni kölcsönös élelmiszer- és nyersanyagszállításról, valamint gyáripari termékek szállításáról.

Emek az egyezménynek lejártaig, de legfeljebb a szerződés életbeléptetését követő öt esztendőig köteles Magyarország megengedni, hogy Magyarországból a kiváttatott bizottság által megállapítandó mértékben élelmiszereket vigyenek ki, mindennemű megadóztatás vagy egyéb korlátozás nélkül. Magyarország ugyanolyan kedvezményeket a daz osztrák bevásárlóknak, mint a magyaroknak. Ausztria nyersanyagokat és gyártott termékeket fog szállítani ellenszolgáltatásul.

Páris, január 17.

Csütörtökön a külügyminiszter dolgozószobájában Apponyi Albert gróf átvette Dutasta kezéből a szövetségesek békefeltételeit. Az aktus alkalmával jelen voltak Clemenceau,

Lloyd George, Nitti, Wallace és Matsui. A határokat a szerződés kis helységek nevével jelzi.

Ausztria felől Magyarország elveszté azt a területsávot, amely Nyugatmagyarország néven ismert. A szerb, horvát, szlovén állam oldalán a határ követi a Dráva egyik mellékfolyójának, a Murának folyását, majd a Dráva mentén halad egész addig a^a pontig, amely mintegy 50—60 kilométerrel fekszik északra, a Drávának a Dunába való torkolásánál. A határ azután Mohácsiól délre, Bajától délre és Szegedtől délre húzódik és csatlakozik a román határhoz.

Románia felől a határ északkeleti irányt követ a Magyarországnak jutó Debrecen és a románoknak jutó Nagyvárad között. Csehországot Romániától, Magyarország északi részétől a Tisza felső völgye választja el, innen a határ a Duna völgyének halad, Budapesttől mintegy harminc kilométernyire északra.

A határvonalat egyébként külön bizottságok fogják megállapítani a helyszínén.

A bizottságokba öt tagot a szövetséges és társult hatalmak, egyet pedig az érdekelt hatalmak fognak kiküldeni.

A magyar adósságokat külön pénzügyi klauzulák alapján fogják felosztani azok között az államok között, melyek a magyar királyság egykori területében részesednek.

A magyar hadsereg.

Ami a katonai kikötéseket illeti, a magyar haderő nem haladhat meg 35.000 embert és a hadsereg nem rendelkezhetik 105 milliméteresnél nagyobb kaliberű ágyúval.

A hadseregnek csak 5 százaléka lehet tiszt és 6.66 százaléka altiszt. Csendőrség, pénzügyőrség, erdészeti személyzet és rendőrség az 1913. évi állomány szerint tartható fenn. A dunai flotta megszűnik. Magyarországnak joga van a Dunán folyamrendészeti célokra három felderítő járművet tartani.

Magyarország lemond...

A magyar béke delegációnak átnyújtott békeszerződés épp ugy van megszerkesztve, mint a st.-germaini szerződés.

A szerződés felsorolja ezután Magyarország fontos határait. A Szerb-Horvát-Szlovén állam, Románia és Csehország felé.

Magyarország elismeri a Szerb-Horvát-Szlovén állam és a Csehszlovák állam teljes függetlenségét.

A határt Magyarország és Szerb-Horvát-Szlovén állam és Románia között héttagú bizottság fogja kijelölni, amelynek öt tagját a szövetséges és társult hatalmak, egy tagját pedig Magyarország nevezi ki.

Magyarország lemond Olaszország, a szerb-szlovén állam, Románia és Csehszlovákia javára minden jogról és jogcímről azon területekre nézve, amelyek az egykori osztrák-magyar monarchiából ezekbe az államokba bekebelezettek.

A cseh-szlovák állam kötelezi magát, hogy nem létesít várszerű művet a Duna jobbpartján Pozsonytól délre.

Magyarország lemond Fiuméra és az egykori magyar királysággal határos magyar területre való minden jogáról Olaszország javára azon határvonalakon belül, amelyek később állapítandók meg, különösen pedig kötelezi magát, hogy elismeri az erre vonatkozólag megállapítandó szerződéses határozmányokat.

Magyarország lemond Ausztria javára a magyar királyság minden jogáról, amennyiben a megállapítan-

dó határon kívül fekvő területre vonatkoznak.

Ami a jóvátételt illeti, az erre vonatkozó határozmányok azonosak azokkal, amelyek a st.-germaini békeszerződésben foglaltak.

Magyarország elővételi jogot biztosít a szövetséges hatalmaknak bizonyos mennyiségű kőszén évenkénti szállítására a pécsi szénbányákból több évre terjedő időszakra.

A szállítandó mennyiséget a jóvátételi bizottság állapítja meg, amely a cseh-szlovák köztársaság számára való szállításokról rendelkezik.

Bécs, január 17.

A Der Neue Tag-nak táviratozzák Genfből: Párizsi jelentés szerint a magyar delegáció ugyanolyan haladékos választ átadására, mint annak idején az osztrák. Nagyon valószínű, hogy Apponyi gróf találkozni fog Svájcban a pártvezérekkel, hogy a válaszlól tanácskozzék velük. Jelenül továbbá, hogy a békeszerződés mindenütt a „Magyar Állam” kifejezést használja és nem „Magyar köztársaság” néven nevezi Magyarországot.

Apponyi Albert 1920. január 15-én megérkezik a béketárgyalásra Versailles-ba⁹

A magyar kormány január 21-én a békefeltételeket elfogadhatatlannak nyilvánította, de hivatalos válaszát csak később fogalmazta meg.

Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia megbízottai február 6-án közös memorandumot intéztek a békekonferenciához, melyben rögzítették Magyarországgal szembeni területi követeléseiket és tiltakoztak a magyar békeküldöttség által követelt népszavazás ellen.

⁹ Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Apponyi_Albert

A magyar béke delegáció február 12-én 8 jegyzék becsatolásával benyújtotta az antant-hatalmak békefeltételeivel kapcsolatos javaslatait. Ebben megismételte a magyar kormány azon indítványát, hogy a békekonferencia Legfelsőbb Tanácsa az elszakítandó területeken - az ott 1918. november 3-án lakóhellyel rendelkezők körében - rendeljen el népszavazást. Az Est február 14-i száma számolt be először a magyar kormánynak a békefeltételekre adott válaszáról (részlet):

Béke delegációnk válaszejegyzéke.

Ellenjavaslatunk egy részét külön futár vitte Londonba. — Népszavazást kívánunk az összes vitás területeken. — Londonban két ellentétes áramlat küzd. — Lord Curzon beszédének lesújtó hatása Franciaországban.

Néuilly, febr. 13. (A M. T. I. szikratáv-irata a budapesti rádióállomás útján.) A magyar béke delegáció elnöke, gróf Apponyi Albertet, Proznovszky Iván rendkívüli követ és meghatalmazott minisztert és gróf Csáky Istvánt csütörtök délután fél három órákor Gollais kapitány bevezette Henry ezredeshez, aki Laporche kapitány társaságában fogadta őket. A magyar delegátusok két részletben adták át az ezredesnek Magyarország válaszát a békefeltételekre.

Az egyik részt még ma este külföldi hír-útján elküldik Londonba,

ahol Millerand francia miniszterelnök jelenleg tartózkodik, a másik részével Henry ezredes azonnal elköszönt, hogy a jegyzékeket a Quai d'Orsay-n átadja. A következő jegyzékeket adták át: egy kísérő jegyzéket, amelyben a magyar kormány általános válasza foglalkozik és amely után azokra a jegyzékekre, amelyeket a magyar delegáció ebből az alkalomból szintén benyújtott. Benyújtottak a 21-es számú jegyzéket a népszavazásról, a 22-es számú jegyzéket a magyar határokról tíz melléklettel; a 25-ös jegyzéket a hadifoglyokról négy melléklettel; a 28-as számú jegyzéket a jóváhagyásról, különös tekintettel a emlékek, irattárakra és múzeumokra, hat melléklettel; a 30-as számú jegyzéket, amelyben a katonai feltételekre válaszol a magyar kormány, egy melléklettel; a 32-es számú jegyzéket Magyarország vízrajzi egységről, tizenegy melléklettel; a 33-as számú jegyzéket a mezőgazdasági kérdésekről, különös tekintettel az erdőgazdálkodásra, két melléklettel; a 34-es számú jegyzéket, amely a magyar kormány észrevételeit tartalmazza ahhoz a fejezethez, amely a békeszerződés tervezetének kidolgozására vonatkozik. Végül benyújtottak egy rövid jegyzéket, amelyben haladékokat kérnek arra, hogy a hiányzó jegyzékeket részletekben nyújthassák át. A már benyújtott jegyzékek körülbetalált felét teszik a jegyzékek összességének.

A határokról vonatkozó 38 féléves nyomott oldalra terjedő jegyzék kivonatosa tartalma a következő:

A tartós és móltányos béke eszmája, melyet a szövetséges és társult hatalmak államférfiai oly gyakran hangoztattak, csak Magyarországon érzékes és természetű lakóinak fontartásával valóvalható meg.

Emlélt szót a népek önrendelkezési joga is, mert mi tudjuk, hogy a magyar földön élő nemzetiségi kisebbségek nem akarnak elszakítani Magyarországtól, valamint a nemzetiségi elv is, amennyiben a nemzetiségek nálunk több jogot élveztek, mint amennyit a most létrejött különböző békeszerződések számukra kikötnek és a jogok még jobban kiterjeszthetők anél-

kül, hogy Magyarország természetes határait meg kellene bontani. A békekonferenciát határozataiban gyakran vezette a történelmi jogok elismerése is. Ezen a címen kapta meg Lengyelország a ruthén Keletgaliciát, tartotta meg Németország a lengyel többségű Felsősziléziát és Csehszlovákia azon idegőlakta területét, amelyeket különben minden nehézség nélkül lehetett volna elválasztani tőle, mint például Zsinai vidékét. Ebből a szempontból Magyarország földjén senki sem érvényesíthet jogot, melynek föld- és vízirajzi jogilag egységes területét több mint ezer éve birtokolja a magyar nép s így a legrégibb történelmi jogot szerette meg hozzá. Éppen ezért a békebizottság azt a kérést terjeszti elő, hogy

a legfelső tanács az elszakítandó területeken rendelje el a népszavazást,

mely célból a fegyverszüneti szerződés szerelmével ott tartózkodó csapatok és közigazgatási hatóságok visszavonandók s a népszavazás tisztaságát a nagyhatalmak és semleges országok csapatai által biztosítandó. A népszavazásra azonban ne a mai lakosság, hanem az 1918. november 3-án ott lakóhellyel bírók becsatlósának, miután a megszálló csapatok egy esetleges népszavazásra való tekintettel ezernyi magyart elűztek ki onnan s helyükbe fajtestvéreiket telepítették be.

Mi magyarok bizony reméljük, hogy nem fogunk 50.6 % magyar vagy másnyelvű lakosságot csak, román vagy szerb impérium alá utalni, az 54.5 %-os magyar többségű Magyarország helyébe egy 66.7 %-os román többségű Romániát, 45.9 %-nyi csak lakosságú Csehszlovákiát és egy 38.7 %-nyi szerb lakosságú Szerbiát alkotni a földrajzi, történelmi, gazdasági tényezők figyelmen kívül hagyásával, a lakosság megkérdése nélkül. Feltételezzük, hogy a békekonferencia megakadályozni és elsimítani igyekszik majd a Duna-medence népeinek nemzetiségi gyűlölködését és megszüntetni Miss Newbigannek, a Balkán néprajzi viszonyai alapos ismerőjének a Royal Geographical Society egy ülésén mondottait: „Sem a faj rokonság, sem a vallás, sem a történelem és tradíció nem alkot nemzetet, hanem a földrajzi viszonyok által megszabott gazdasági életkörülmények. A tényezők legfontosabbika egy szűk népszági központi terület, amelyet mind kevesebb lakosnak megélhetést nyújtó zónák öveznek. A legkevesebb lakossal bíró legkülönböző képzési terület természetes határát.” Ebből a szempontból Magyarország a legelőkeltebb egység, mely minden részében a magyar történelem, kultúra, teremti szellem bolygói hordja, Felsőmagyarország épugy, mint Erdély.

A békeszerződés tervezetében kijelölt határok sem a néprajzi viszonyokat, sem a történelmi jogot nem veszik tekintetbe, hanem egyszerűen stratégiai határokat

A Világ ugyancsak február 14-én megjelent számában további híreket is közölt:

Az entente hajlandó bizonyos engedményekre

Nequilla, február 14. (Szikratávirat.) [A *Chicago Tribune* jelenti Párisból: A magyar ellenjavaslat népszavazást kér az elszakított területeken, azonkívül rámulat arra, hogy az engedélyezettnél nagyobb hadsereg fenntartására van szükség és legalább tíz évig szabad forgalmat kell biztosítani Magyarországról szére az esetleg elszakadó területekkel. Az ellenjavaslatmal a nagykövetek tanácsa a jövő héten fog foglalkozni. Azt hiszik, hogy bizonyos engedményeket fognak tenni Magyarországnak és azután fölhívják a békedelegációt arra, hogy fogadja el a békeszerződés úgy, amint van, a módosítások és változtatások beiktatásával.

Egyheti haladók

London, február 14. A miniszterelnökök tanácsa a magyar békedelegációnak egyheti haladékot adott a hátralévő jegyzékek benyújtására.

A román hadsereg február 24-én megkezdte a Tiszántúl kiűrését és március 30-ra visszavonult a békekonferencia által meghatározott magyar-román határra.

A Nemzetgyűlés február 27-én elfogadta „az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről” szóló 1920. évi I. törvényt és március 1-jén Horthy Miklóst kormányzóvá választotta.

A 8 Órai Újság április 3-i számában beszámolt az angol felsőházban történetekről:

Nem hagyják figyelmen kívül a magyar álláspontot.

Felszólalások az angol felsőházban Magyarország érdekében.

*London, ápr. 2.
(Telegraphen Kompagnie.)*

Az angol felsőház minapi vitájának nagy eseménye volt néhány felszólalás Magyarországról és a magyar békeszerződésről. Lord *Newton* a magyar békeszerződés kapcsán kérdést intézett a kormányhoz, vajon a békeszerződés revízióját végleg visszautasították-e?

— Ugy látszik, — mondotta, — nincsenek tisztában azokkal, hogy milyen szigorú és nyomasztó békefeltételeket szabtak Magyarországnak. A szerződés értelmében Magyarország lakosságát hét millióra csökkentenék le, az ország területének kétharmad részét lecsatolnák és más államokba kebeleznek be.

— Az ilyen módon elszakított magyar lakosság kénytelen volna a saját magasabbrendű civilizációját alacsonyabbrendűvel felcserélni.

— Magyarországot borzasztó gazdasági csapás érné, ha ez a békeszerződés megvalósíthatnák. Az ország nem maradna életképes. A legborzasztóbb azonban az volna, hogy három és félmillió magyart mint állatot egyik országból a másikba terelnének. Magyarország, úgy-

mond lord *Newton*, *sokasán állott Angliával háborúban és Angolországgal szemben mindig barátságos érzelmű volt.*

Bryce beszéde során kifejtette, hogy a hosszú békéjének következményeként itt például álljon Ausztria. Mindent meg kell tenni abban az irányban, hogy meggyőződjünk a lakosság igazi érzelmeiről. A berybe vett magyar békeszerződés megvalósítása Magyarországra nézve katasztrófát jelentene.

A kormány nevében *Crawford* lord kijelentette, hogy a magyar békeszerződés annyiban különbözik minden más békeszerződéstől, hogy a békekötés hónapokon át elhúzódott, mert Magyarországnak nem volt tartós tárgyalásra alkalmas kormánya. Lord *Crawford* biztosította a házat, hogy

semmiképpen sem fogják figyelmen kívül hagyni a magyar álláspontot

és végül kijelentette, hogy a többi szövetséges értesítése nélkül nem tehet közléseket a legfelsőbb tanács munkájának végleges eredményéről.

A Minisztertanács április 28-án határozatot hozott az 1919. szeptembere óta működő Békeelőkészítő Iroda Országos Menekültügyi Hivatallá alakításáról. 1918 és 1924 között 426 000 menekült érkezett Magyarországra, kezdetben itt ragadt katonák, akik nem tértek vissza a megszállt területekre, utóbb azonban az elcsatolt területekről menekülő magyarok (a Romániának ítélt területen élő magyarság mintegy 13 %-a, a felvidéki magyarság 14 %-a és a délvidéken élő magyarság 10 %-a).

Az antant megbízottai május 6-án Párizsban átnyújtották a végleges békefeltételeket a magyar delegációnak. A Nemzeti Újság május 9-i számában részletes tudósítás jelent meg:

A békeszerződés ügyének ma két fontos mozzanata van. Az egyik az, hogy a békeszerződés végleges szövege megérkezett Budapestre, a másik, hogy az ententenak adandó válaszukra újabb hat napi haladékot kaptunk. E nagyfotosságu tényekről alábbi jelentéseink számolnak be.

A békeszerződés szövege itt van.

Praznovszky Iván rendkívüli követ, a béke delegáció főtárgya, Párisból ma délbén Bécsbe érkezett, onnét pedig Gratz Gusztáv magyar követ társaságában autón folytatta útját és az esti órákban Budapestre érkezett. Lakásáról nyomban fölment a miniszterelnökségre, hol gróf Teleki Pál külügyminiszternek és Simonyi-Semadam Sándor miniszterelnöknek átadta a magával hozott békeszerződést és jelentést tett Párisban szerzett információiról.

A válaszára haladékot kaptunk.

Páris, május 8.

A békekonferencia titkársága tudatta a magyar béke delegációval, hogy a legfőbb tanács a kitűzött tíz napon túl még hat napi haladékot adott a béke feltételekre adandó válasz átnyújtására.

A külföldi sajtó.

A magyar békeszerződés égbekiáltó igazságtalansága még a közönyös külföld lelkiismeretét is megmozgatta. A semleges országok sajtójának vezető elganszoni-eknek kivétel nélkül csodálkozásiuknak ednek kifejezést adólt, hogy a párisi legfőbb tanács változatlanul fentartotta a feltételeket. Megelégedéssel látjuk az osztrák sajtó állásfoglalását s jól esik tapasztalnunk, hogy Olaszországban, az Egyesült Államokban és Lengyelországban, tehát az ententéhez tartozó államokban is hangok emelkednek érdekünkben. Nem becsüljük túl ez újságközleményeket, de mert a sajtó mindenütt, hol nincs lebeklyözva, a közvélemény tükre: azt a meggyőződést merítjük belőlük, hogy a külföld már tudára kezd ébredni annak a nagy igazságtalanságnak és még nagyobb politikai hibának, melyet Párisban Magyarországgal szemben elkövettek. Kivéve ama lapokat, melyeket már a háboru kezdete óta aranyezékek fűznek kapzsi rabló szomszédainkhoz — élükön a *Journal des Débats*, a bennünket fanatikusan gyűlölő külpolitikusával, Auguste Gauvin-nel — a többi mind sejtetni engedi, hogy előbb vagy utóbb változtatásnak kell történnie a magyar békehatározatokon.

Egy genfi távirat szerint a párisi sajtó egyrésze kétségellennek tartja, hogy az átnyújtott békefeltételek Magyarországon a legkínosabb benyomást keltik. A *Journal* kifejezést ad aggodalmának, hogy a magyarok a szerződést nem fogják aláírni s hozzáteszi: «A szövetségek nagyon nehezen tudnak nyomást gyakorolni Magyarországra. A blokádt elbékeltetése ugyanis lehetetlen, mert Közép-Európában teljes kaoszt idézne elő.

A lengyel sajtó már a szerződés átadása előtt nyíltan pártunkra állott. «Ejjen Magyarország» címmel a lembergi *Diennik Ludowy* szeméretelt honfitársainak, hogy miért nem tiltakoznak hangosan és brutálisan elnyomott és megrugott, a szűgyenletesen szétszaggatott Magyarország kivégzése ellen». A krakkói *Czas* megállapítja, hogy Magyarország felosztását és a drákói feltételeket Franciaország követelte, elsősorban a csehek, azután Románia és Szerbia érdekében. «Ma — írja a *Czas* — a békéről tulajdonképpen három hatalom határoz, melyek közül kéto már világosan kimutatta, hogy el van szánva a magyar béke revíziójára. Népszavazás esetén a Felvidéknek Csehszlovákiától elszakadása holt bizonyos. A csehek minden áron meg akarják tartani a dunai vonalat, noha ott az óriási túlsúly a magyaroké s a békekonferencián végletekig fognak küzdeni a revízió ellen.

Rendkívül figyelemreméltó a varsói *Diennik Pow-szechny* ama cikke, mely a Kárpátok alján teremtet cseh korridort Lengyelországra nézve végzetesnek mondja és szemrehányást tesz a lengyel kormánynak, hogy ez ellen kellő időben nem tiltakozott. Kijelenti, hogy a Magyarországgal való közös határ életbevágó érdeke a lengyel nemzetnek, mert közös védelmi vonalat kell alkotniok. Szeretné, ha a magyar és lengyel államok érdekükébe

lehetne vonni Romániát és felhívja a kormányt, hogy Bukaresztben egyengesse a magyar-román békes meggyezés útját.

Prágai jelentés szerint Benes külügyminiszter azért utazott Párisba, mert ott nagy aggodalmat kelt a magyarországi Tótöld hangulata. Attól tartanak, hogy a cseh uralom ellen ott forradalom tör ki, ami az egész békemunka eredményét veszélyeztetné.

Tiltakozó népgyűlések Angliában.

Berlinből jelenti a *8 Órai Újság* munkatársa, hogy egy ottani semleges diplomata értesülése szerint Angliában a közel napokban tiltakozó népgyűléseket fognak rendezni a magyar békefeltételek megváltoztatása érdekében, különösen pedig az érdéki kérdés miatt, mintán aggodalommal és elkeseredéssel látják, hogy a békeszerződés az érdéki protestáns lakoságot kiszolgáltatja a román uralomnak.

Az illető diplomata kifejezte meggyőződését, hogy Angliában mindinkább komolyan számolnak a békeszerződés sűrűs revíziójának gondolatával s a mértékadó körök azt a nézetet vallják, hogy Magyarország sorsa a békeszerződéssel korántsem dől el.

Töltészek a felvidéki helyzetről.

A külföldi utjáról hazatért Dvorssák Győző, ki lakadatlan tevékenységet fejt ki a tótság felszabadítása érdekében, hosszabb nyilatkozatot tett a cseh-szlovák állam belpolitikai viszonyairól. Szerinte az új állam valamennyi nemzetisége összefogott, hogy közös nyomójukat mielőbb lerázzák. A cseh-szlovák nemzet fíció: csak öt millió cseh él az új államban, míg a más nemzetbeliek száma kilenc millió. Közép-Európában nem lesz addig nyugalom, míg ez a hazugsággokkal és elemekkel.

A tót függetlenségi párt vezetője, dr. Bulissa Károly kijelentette, hogy a tótok ezt a békeszerződést nem tartják kötelezőnek magukra nézve s akkor sem fogadják el, ha a magyarok aláírják. A tót kérdést csak népszavazás útján lehet eldönteni. A magyar parlament az elszakított részek képviselői nélkül nem dönthet az elszakított részek sorsáról.

Az ország tiltakozása a békeszerződés aláírása ellen.

Méltó tiltvonulás a minitenti emlétkönyöz.

A meg nem szállott magyar föld népe, mint egy ember vágta fel dacos fejét a Párisban követeinknek átadott nemzetgyilkos békeszerződés hírére s eleméntáris erővel zúgja oda a győztes népek feletünk itélkező bíráinak: ezt a szerződést mi nem írjuk alá, nem, soha! A Területvédő Liga vidéki szervei mindenünnen tömegesen küldenek jelentéseket a vidék egységes és törhetetlen elhatározásáról s tiltakozó gyűlések keretében nyilatkozik meg a népakarat, mely a békeszerződésnek nevezett halálos ítélet ahírását visszautasítja.

A Nemzetgyűlés előtt május 10-én Teleki Pál ismertette a békeszerződésben foglaltakat. A Friss Újság másnapi száma Teleki Pál beszámolójáról a következőképpen számolt be (részletek):

Millerand kísérlő-levele.

Nekünk két okmány adatott át. Az egyik maga a békére való válasz, a másik a békekonzferencia elnökének a magyar békelegáció elnökségéhez intézett kísérlő-levele. A kísérlő-levél megítélésében három szempont merül fel. Először a hangja, másodsor az eredeti béketervezettel szemben való engedmények, vagy mondjuk enyhítések bennefoglalása, harmadszor a békeszerződés meg nem változtatott pontjaira vonatkozó okadatolás. Megnyugvással konstátálhatjuk, hogy a levél hangja egészen más, mint a német és az osztrák békelegációkhoz hasonló alkalmakor intézett kísérlőlevél. Részben van ebben annak, hogy a magyar béke valamennyi békemű közűl a legroszszabb, valamennyi béke között a legkevésbénebb.

A kísérlő-levélben foglalt engedmények.

Azt mondja a kísérlő-levél, hogy a határokat megváltoztatják az esetben, ha nyilvánvaló igazságtalanság derül ki.

Ebben lehet egy kis jelentőség számunkra, de csak akkor tekinthetjük ezt engedménynek, ha a bizottság a neki adott hatalommal élni is fog és ha a bizottság erkölcsi kötelességének fogja tartani olyan javaslatokat tenni, amelyek azokat az igazságtalanságokat kikorrigálják, amelyek Európában veszélyeztetik az igazságot és a jog uralmát. Ha így fog eljárni a népszövetség, akkor ez a passzus jelentőségteljes a mi számunkra.

A parlament akkor fog ezzel a szerződéssel foglalkozni, amikor a tiszai, baranyai és más eddig megszállott területek képviselői is itt lesznek. Ennek kapcsán említem meg, hogy a békelegáció tegnapelőtt sürgős táviratot intézett Párisba a baranyai területek azonnal való kiűritése iránt.

A Ház helyesléssel és tapssal vette tudomásul a külügyminiszter szavait. Majd Dömötör Mihály belügyminiszter terjesztette be a tisztántúli választásokról szóló javaslatot.

A Ház kedden délelőtt tartja legközelebbi ülését.

A magyar békelegáció május 24-én Párizsban visszaadta megbízását és másnap átadták a magyar kormány azon jegyzékét is, melyben kinyilvánította, hogy kész aláírni a békeszerződést. A Nagykövetség

Tanácsa a békeszerződés aláírásának időpontját június 4-re tűzte ki. Az Est május 26-i számában közölte Apponyi Albert és Teleki Pál nyilatkozatait (részlet):

Apponyi nyilatkozata a béke aláírásáról és a magyar jövőről

— Az Est tudósítójától —

Gróf Apponyi Albert, a magyar békedelegáció elnöke ma reggel fogadta Az Est munkatársát és a

kormányának arról az elhatározásáról, hogy kész a békét aláírni, a következőket mondotta:

— A kormány nem járhatott el másképpen. Ez volt az egyetlen út, a melyen haladhattunk, *nehogy egész állam létfülféjét* va banque játékkal kockára tegyük. Nem lehetett tekinteten kívül hagyni azt a *kedvező fordulatot*, a mely az entente vezető körét hangulatában is mutatkozni látszik, nem vezető körökben pedig már láthatólag meg is nyilvánul, a mely hangulat nyomban visszafordulna ellenünk, ha mi megtagadnók a békeszerződés aláírását. Ismétlem: *komoly és az ország érdekelt becsületesen szem előtt tartó kormány nem tehetett másképp.*

— A jövőt illetőleg elég biztatók számunkra mindazok a sorokban és a sorok közt látható *ígéret*, a melyeket a béketanács kisorsó jegyzéke felkínált számunkra. *Dolgunkunk kell és előszörban főleg erős belső konszolidációra kell törekednünk*, hogy a kínálkozó és biztatást jelentő kivezető ut nyitját megtaláljuk. *Ha belül egységesek vagyunk*, ezzel csak megerősítjük a hozzánk fűzött bizakmat és alapot adunk annak a nagyszabású munkának, a melyet most már itthon és a külföldön folytatnunk kell, hogy újból megerősödjünk.

Teleki külügyminiszter nyilatkozata

Gróf Teleki Pál külügyminiszter a W. Tel. Comp. szerkesztője előtt a következő kijelentéseket tette a békeszerződés aláírásáról:

— Magyarország a békeszerződés aláírása tekintetében, sajnos, *ugyanabban a helyzetben van*, mint a többi legyőzött állam, a mely a keserű kényszernek engedve, kénytelen volt a diktált békeszerződéseket elfogadni és aláírni.

— Ama borzasztó károk után, a melyeket az ország a bolsevizmus és a román megszállás következtében szenvedett, *nem vagyunk abban a helyzetben, hogy egy esetleges megszűlés újabb bajait tudtunk magunkra.* Annál nagyobb baj volna ez, miután az ország most már szerencsésen a talpraállás és a gazdasági erők javulása stádiumába jutott és senki a felelősséget azért nem vállalná, hogy ezt a javulási folyamatot feltartóztassa vagy megakadályozza.

A békeszerződés aláírását a

minisztertanács határozata el és ez idő szerint nem tervezhető a nemzetgyűlés elé, mert az nem képviseli Magyarországot egész területét.

— A tízántuli rész még nem választott, már pedig ez a rész ötven képviselőt küld a nemzetgyűlésbe. Ugyanugy nincs még képviselője a szerbek által megszállott területnek, a mely a békeszerződés értelmében is Magyarországhoz tartozik. Ez a rész is 15 képviselőt küld a parlamentbe. A mai nemzetgyűlés határozata tehát nem képviselné az egész nép akaratát. Egészen más volt a helyzet a frankfurti békénél, a hol a Franciaországtól elszakított Elzász képviselői is jelen voltak a békeszerződés ratifikálásánál. Könnyen megtörténhetnék tehát, hogy a mai csomakész nemzetgyűlést a későbbi teljes nemzetgyűlés dezavválná.

A Pesti Hírlap május 27-i számában tudósított a békekonferencia válaszigjegyzékének tartalmáról:

Az entente válasza a magyar kormány legutolsó jegyzékére.

Praznovszky rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter a következő május 22-én költ és Millerand által aláírt jegyzéket kapta kézhez:

„Van szerencsém elismerni, hogy a levelet, melyben a magyar béke delegáció a békekonferencia tudomására adja, hogy viaszadja megbízatását, valamint azon levelet, melyben a magyar kormány kijelenti, hogy a vele közölt béke feltételeket aláírni hajlandó, átvettem. Ezeket az okmányokat a szövetséges és társult hatalmak tudomására hoztam, kik, miután tudomást vettek tartalmukról, egy határozatot, hogy a

Magyarországgal kötendő béke Versaillesben, a Grand Trianonban, június 4-én lesz aláírva. Számítanak arra, hogy a régi magyar béke delegáció elnökének távollétében a béke a magyar kormány nevében a kormány egy vagy több meghatalmazott tagja által lesz aláírva. Hogy így idejekorán lehessen eljárni az említett felhatalmazások igazolása céljából a magyar képviselők Versaillesba legkésőbb június 2-án érkezhetnének meg.”

„Magyarország nem veszít el mindent!”

Versailles, május 26. A L'Anterne „Magyarország nem veszít el mindent! Visszakapja műkincesit!” cím alatt táviratot közöl. A távirat megállapítja, hogy a békeszerződés 172. §-ának végrehajtása tetemesen növeli Magyarország nemzeti vagyonát, amellyel, hogy engedményt jelent a magyarok sovén érzésének. A távirat azután részletesen beszámol azokról a műkincesekről, amelyeket Ausztriától igényelünk.

A Homme Libre újabb cikke Magyarországról.

Versailles, május 26. A Homme Libre „Magyarország dolgozni akar” címmel azt írja, hogy Magyarországot, úgy látszik, a legjobb szándékok vezetik. Hivatkozik Teleki beszédére, amelyben a külügyminiszter felhívta az országokat, hogy a rossz béke ellenére is mindenki a saját érdekében és fiai érdekében tegye félre a külön célokat és az egyéni ambíciókat és egyesüljön ezentúl a közös céllal való munkában.

A magyar béke delegáció június 4-én a versailles-i Kis Trianon palotájában aláírta a 14 részből és 364 cikkelyből álló trianoni békeszerződést.

A békeszerződés magyar aláírói, Benárd Ágost küldöttségvezető (balra, cylinderrel a kezében) és Drasche-Lázár Alfréd rendkívüli követ, államtitkár (jobbra, fedetlen fővel) az aláírás után¹⁰

¹⁰ Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Trianoni_bekeszerzodes

A 8 Órai Újság június 6-án leköszölte Horthy Miklós kormányzónak a békeszerződés aláírásával kapcsolatos nyilatkozatát:

Berlin, június 5.

(Bud. Tud. táv.) *Horthy Miklós* Magyarország kormányzója az *Universal Service* európai levelezőjének a magyar béke aláírásának napján a következő nyilatkozatot bocsátotta rendelkezésére:

— Ellenállhatatlan kényszer nyomása alatt *ma írjuk alá a magyar kormány megbízottai a békét.*

— Ez a béke teljesen felbontja a Dunamedence ezer éven át kialakult természetes rendjét és Középeurópába ülteti át a Balkánt. Darabokra szakít egy virágzó országot, amely történelme egész folyamán, mindig a Nyugat védelmében vérzett és szörnyű veszteségei ellenére, sajátos magasan fejlett kultúrát, rendet, szabadságot és jólétet tudott teremteni. Amit ezer év alatt alkottunk, azt most egy tollvonással akarják megsemmisíteni.

— Ez a béke ellentmond mindannak, amit az antant a háború folyamán legfőbb elv gyanánt hirdetett. Meghallgatás nélkül, akarata ellenére 3 és fél millió magyart szakít el hazájától s helyez idegen népek uralma alá. Megkérdezésük nélkül, mesterséges alakulatokba kényszeríti a magyar állameszméhez hű másnyelvű népeket, elvágyja őket közlekedési és kereskedelmi vonalaiktól, munkahelyüktől, összes beszerzési forrásaiktól és bizonytalanságba, nyomorba taszítja őket. A népek önrendelkezési jogának elve egyetlen pontban sem nyert alkalmazást. Mi hozzájárultunk eleve mindahhoz a változtatáshoz, amely megfelel az érdekelt népek akaratának. A népszavazás mellőzéséből fakadó súlyos károkkért a felelősség éppen ezért nem terhelhet minket.

— Kimondhatatlan fájdalommal elhatározást jelent számunkra a béke aláírása s a fennálló kényszerhelyzet ellenére a kormány sohasem szánhatta volna rá magát erre az öngyilkos lépésre, ha a békeszerződés igazságtalanságainak orvoslására irányuló komoly szándékát az antant kísérő levelében nem juttatta volna világos kifejezésre. E kísérő levélben foglalt határozott intérekek kijelentést nyújtanak arra, hogy az elkövetett igazságtalanságok békés úton kiküszöbölhetők lesznek. Ebben a feltevésben írjuk ma alá a magyar kormány megbízottai a békét.

Az Est június 6-án megjelent száma a következő tudósítást közölte a békeszerződés aláírásáról:

Tudósítás

a magyar béke aláírásáról

Ott volt az egész entente
és minden szövetsége

Berlin, június 5

(Az Est rendes tudósítójának távirata)

A párisi *Intransigeant* kimerítő tudósítást közöl a magyar békeszerződés aláírásának szertartásáról. Bevezetésképpen elmondja, hogy a diplomata az egyes békeszerződések megkülönböztetése céljából elhatározták, hogy minden egyes szerződést a hely nevével fognak megjelölni, a hol az aláírás történt. Így a német békeszerződés neve *versaillesi* békeszerződés, Ausztriáé *st.-germaini*, Bulgáriáé *neuillyi* s végül Magyarországé *trianoni* békeszerződés lesz.

Első alkalommal történt, hogy békeszerződés aláírásakor uralkodó fejedélem is jelen volt, a görög király. A magyar delegátusokat autómobil hozta a Grand Trianonba. Itt Henry ezredes fogadta a magyar urakat és bekísérte őket az oszlopos csarnokba, a hol már minden előkészület megtörtént az ünnepies aktushoz.

Pontban délután négy órakor indultak el szállásukról a magyar kiküldöttek. Az ő gépkocsijuk jött elsőnek, csak azután érkeztek a ceremóniához meghívottak, a szövetséges hatalmak képviselői.

Pénteken délután pontosan négy óra harminc perckor történt az aláírás szertartása. Millerand miniszterelnök, mint a békekonferencia elnöke nyitotta meg az ülést. Franciaországon kívül képviselve volt: Amerika, Olaszország, Anglia és két dominiuma, Görögország, Lengyelország, Örményország, Jugoszlávia, Csehország, Kína, Portugália, Nikaragua, Panama és Siam.

Jelen volt a görög király, Foch tábornagy és az udinei herceg. Nyomban az ülés megnyitása után Millerand elnök felhívta a magyar delegátusokat, hogy írják alá a békeszerződést. Azok teljesítették a felhívást s utánuk a szövetséges hatalmak meghívottai írták alá a szerződést. Az egész aktus csak néhány percig tartott. U.

Páris, június 5.

(A M. T. I. szertartásirata)

A Havas-ügyekkéreg jelenléte: A magyar békeszerződést pénteken írták alá Versaillesban. A szertartás színhelyéül az a csarnok szolgált, amely a Nagy-Trianon-palotát összeköti a Kis-Trianon-palotával. Az aláírás délután 4 óra 30 perckor történt. Az előkelő székben Millerand francia miniszterelnök foglalt helyet. Sorban következtek az asztalnál Nagy-Britannia és az angol dominionok, az Északamerikai Egyesült Államok, Japán, Olaszország, Belgium, Csehország, Portugália, Kína, Görögország, Szerbia, Jugoszlávia, Panama, Nikaragua és Cuba képviselői. Minthogy Apponyi gróf lemondott a magyar kiküldöttség elnökségéről, Benárd Agost munkügyi és népjóléti miniszter és Drasche-

Lázár Alfréd meghatalmazott miniszter írták alá a szerződést Magyarország részéről. A szertartásra meghívott vendégek sorában ott voltak többek között a görög király, Foch marsall és az udinei herceg.

Páris, június 6

A szövetséges hatalmak Magyarország-gal kötött békeszerződését tegnap, pénteken délután írták alá Versaillesban. Az ülésen Millerand elnökölt. Mellette az angol, olasz és amerikai nagykövetek ültek a többi szövetséges állam képviselőivel együtt. A vendégek részére fontariotti első sorban a görög király, Foch tábornagy és az udinei herceg ült. A magyar delegátusok: dr. Benárd Agoston miniszter és dr. Drasche-Lázár Alfréd meghatalmazott miniszter és követ. Több órákor érkeztek meg. Millerand,

megnyitotta az ülést és a következő nyilatkozatát tette:

— Uraim! Átadom önöknek azt a szerződést, a melyet a szövetségesek Magyarországgal kötnek. Az a szöveg, a melyet alá fognak írni, azonos azzal a szöveggel, a melyet május 6-án adtunk át a magyar delegátusoknak. Fölszólítom a magyar meghatalmazott urakat, lássák el a szerződést aláírásukkal.

A magyar delegátusok ezután aláírták a szerződést. Az aláírás megtörténte után az alig tíz percig tartó ülést berekesztették. A magyar delegátusok a trianoni palotából szállásukra mentek. Versaillesban ennek az eseménynek a közléseire üzembe helyezték a szökökutatkat.

A Magyarország június 13-i számában francia sajtótudósítást idézett a békeszerződés aláírásáról:

Hogyan írták alá a magyar békét?

Francia lap tudósítás a trianoni szerződésről

Budapest, június 12.

(A Magyarország tudósítója.) A Journal des Débats ma ideérkezett számában olvassuk az első francia részletes tudósítást arról a szomorú eseményről, amelyen Magyarország meghatalmazottai súlyos kényszerből aláírták a ránk diktált és ránk kényszerített békét.

— *Pompa és ünnepélyesség nélkül való szerződés* — írja a francia lap — volt a magyar béke aláírása. Egyedül mintha a Nagy-Trianon terme kölcsönzött volna valami felségeséget ennek a képnak. A meghívottak legnagyobb része úgy látszik még nem volt tisztában nagyságával ennek az aktusnak, amelynek asszisztáltak. Ott kúporaják padjaiton, a fényképezést lesték, és mintha legfőbb gondjuk az lett volna, hogy meglehetősen színházi elhelyezkedéssel státisztériát alkossanak jobbra és balra Müllerand urnak, aki a nagy palotakalauzárként fejeződik le. Körülötte lord Derby, Bonin-Longarre gróf, Matsui japán nagykövet, Wallace amerikai nagykövet, Isaac és Cambon urak a francia külügyminisztérium részéről.

Magyarország sorsa, az ország, amelynek huszonnégy millió lakosát leszorítják nyolcra, 325.000 négyzetkilométer területét szűcszere, amelyet megfosztottak Szlovákiától, Horvátországtól és Erdélytől, sokkal kevésbé érdekli őket, mint a görög király szilnetje, amely a káosz egyik hatalmas ablakának keretében feltűnik.

Hirtelen — még nincsen egészen félő — egy térdnadrágos, ezüstláncos terebnyizós jelenik meg:

— Magyarország meghatalmazott miniszterei, a kiküldött magyar urak.

Redingotban, fehér keztyűben, igen nyugodtan és igen méltóságteljesen — de Fouquieres kalauzálásával — Bénart és Brasch-Lazar urak (a francia lap így írja Bénart és Brasche-Lazar névvel) helyet foglalnak, miközben a jelenlevők könnyed meghajlással üdvözlik őket.

A nagy eseményről Müllerand ur hangja emelkedik ki hűtlen és tisztán:

— *Íme, mondja, a békeszerződés végleges szövege, amelyben a szövetséges és társult hatalmak és a magyar követségek megegyeztek. Megállapítom és bizonyítom, hogy ez az egyetlen levő szöveg teljesen megegyezik a május 8-án véglegesített szöveggel. Fölszólítom Magyarország meghatalmazottait, hogy azt névjegyzékkel ellátva szíveskedjenek.*

Ekkor de Fouquieres ur egy jeladására Bénart és Brasch-Lazar urak minden feszélyezettség nélkül, mégis könnyed habozással odalépnek a kisasztalhoz, amelyen a szerződés hever és azt aláírásukkal ellátják.

Ezután következtek a szövetséges hatalmak diplomatáinak egyhangú fölvonulása, élükön Hugh Wallace-szal, majd újra Millerand ur hangját hallani.

— Az aláírás megtörtént, az ülést berekesztém.

A terem hamar kiürül. Először a magyar megbízottak távoznak Henry ércebes kíséretében. A kastély bejáratánál az őrség fegyverbe áll, füstölükre. A többi meghatalmazott, akiket kékkabátos és vörös térdugrágós terembiátos kísér, a régi királyi kertben ül, a kastély sarkában lévő szalon felé tart. A nap állór a ködön és vídán sugaralva megintózi a kert pázsitját és virágait, megszínesíti annak szökőkútját. A békét aláírják.

Am szinte ugyanabban az órában, amikor Magyarország meghatalmazottai a Nagy-Trianonban aláírják a békét, Budapesten Rakovszky ur, a nemzetgyűlés elnöke ezekkel a szavakkal nyitotta meg az ülést:

— A béke, amit aláírtunk, nem hozza meg az ígért örök békét, de egyenetlenséget és új konfliktusok magvát fogja eltüntetni a népek között. Bizunk az isteni gondviselésben, nemzetünk életében és tulajdon enczyánkban. Az elszakított területek lakosainak pedig egy ezredéves együttélés után az kiáltjuk: elvdlunk, de nem örökre.

Egyébként a Chicago Tribune munkatársának a magyar békeküldöttök a következőképp nyilatkoztak:

— Aláírtuk a békeszerződést, amit elénk tettek, noha azt elfogadhatatlannak tekintjük, egyformán politikai, katonai, néprajzi és gazdasági szempontból. Mégis aláírtuk, de meggyőződésünk, hogy igen rövid időn belül az egész világ számolni fog azzal a túrhetetlen helyzettel, amelybe minket belokényszerített. Akkor a szövetséges hatalmak lesznek azok, kik elsősorban fognak igyekezni helyrehozni mindazt a rosszat, amelybe minket most belekényszerítettek.

Későbbétül, hogy ez a titkos meggyőződés megvitatta Hénari és Brusch-Lazar magyar urakat, amikor a veranillesi szerződést oly. közömbös nem-örökömöséggel írták alá.

A békeszerződés a következő részekből állt¹¹:

- I. rész: A Nemzetek Szövetségének Egyezségokmánya
- II. rész: Magyarország határai
- III. rész: Európára vonatkozó politikai rendelkezések
 - I. cím: Olaszország
 - II. cím: Szerb-Horvát-Szlovén Állam
 - III. cím: Románia
 - IV. cím: Cseh-Szlovák Állam
 - V. cím: Fiume
 - VI. cím: A kisebbségek védelme
 - VII. cím: Az állampolgárságról szóló rendelkezések
 - VIII. cím: Egyes európai államokra vonatkozó politikai rendelkezések
 - IX. cím: Általános rendelkezések
- IV. rész: Magyarország érdekei Európán kívül
- V. rész: Katonai, hadihajózási és léghajózási rendelkezések
- VI. rész: Hadifoglyok és sírhelyek
- VII. rész: Büntető rendelkezések
- VIII. rész: Jótétel
- IX. rész: Pénzügyi rendelkezések
- X. rész: Gazdasági rendelkezések
- XI. rész: Légi közlekedés
- XII. rész: Kikötők, vízi utak és vasutak
- XIII. rész: Munka
- XIV. rész: Vegyes rendelkezések

¹¹ Forrás: 1921. évi XXXIII. tc. (https://intermatrix.hu/samples/trianoni_beke.pdf)

Csehszlovákia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság augusztus 14-én szövetségi szerződést kötött, melyben kölcsönös katonai segítségnyújtási kötelezettséget vállaltak Magyarország ellen.¹²

Az Est október 23-i száma közölte Teleki Pálnak a trianoni békeszerződés ratifikálásáról szóló nyilatkozatát:

Gróf Teleki Pál miniszterelnök a trianoni békeszerződés ratifikálásáról

— Az Est tudósítja —

Az entente-hatalmak azt a felszólítást intézték a magyar kormányhoz, hogy a trianoni békeszerződés még ez év november 1-ig történő ratifikálásáról gondoskodjék. Eről a fordulatról és a ratifikálás körülményeiről gróf Teleki Pál miniszterelnök a következőkben volt szíves tájékoztatni munkatársunkat:

— Az entente-hatalmak ötös tanácsától azt a határozott felszólítást kaptuk, hogy

a békeszerződést legkésőbb november 1-ig ratifikáljuk.

Ennek azonban igen súlyos technikai előfeltételei vannak, mert a ratifikálásról szóló törvényjavaslathoz **melékelni kell a békeszerződés magyar és francia szövegét**, azonkívül a békeszerződésnek a népek szövetségére és a munkálgépekre vonatkozó részét hiteles angol fordításban is. Ezeknek az okmányoknak nagyrésze néhány példányban már nyomtatásban is elkészült annak idején és minthogy a szerződés állva maradt, most csak megfelelő példányban ki kell nyomtatni. Azonban még ez is jelentékeny munkába és időbe kerül, ennek dacára azonban **remélem, hogy az entente által kitűzött terminust betart-hatjuk.**

— Jövő kedden, legkésőbb szerdán terjeszti a külügyminiszter a békeszerződés ratifikálására vonatkozó törvényjavaslatot a nemzetgyűlés elé.

Tulajdonképpen mintegy 8–10 bizottságnak kellene foglalkoznia a törvényjavaslattal, mert hiszen a béke-

szerződésnek vannak pénzügyi rendelkezései, a melyek a pénzügyi bizottsághoz tartoznak, vannak azután a közgazdasági, a honvédelmi, a munkaügyi, a pénzügyi, a közoktatásügyi bizottság hatáskörébe vágó részeit is a szerződésnek, de itt nem arról van szó, hogy a detaileket letárgyaljuk, mert hiszen

a békeszerződést én bloc kell elfogadni.

Eppen ezért csak a külügyi bizottság fogja előzetesen megbirálni a törvényjavaslatot és a kormánynak, helyesebben az előző kormánynak a békeszerződés aláírására vonatkozó tényét. E tekintetben az a helyzet, hogy **nem a parlamenti pártoknak az ügye a békeszerződés, hanem az egész nemzeté.**

— A nemzetgyűlés által elfogadandó törvényjavaslat a kormányzó ur aláírása és a törvény kihirdetése után életbelép ugyan, de

a békeszerződés csak akkor válik perfectté, ha három nagyhatalom is ratifikálja.

Ez után következik a ratifikált szerződéseknek a mi szerződésünkkel való kicserélése. A kicserélésről jegyzőkönyvet vesznek fel és ez a tulajdonképpeni ratifikáció. Ettől az időponttól számítják a békeszerződés hatályát. Valószínű, hogy a három nagyhatalom, a mely a magyar békeszerződést leg hamarabb ratifikálni fogja, **Franciaország, Anglia és Olaszország lesz**, mert hiszen a végleges békekötés első sorban az európai hatalmak érdeke. Azt az időpontot, a

¹² Hasonló szerződést kötött 1921. április 23-án Csehszlovákia és Románia, majd június 7-én a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság és Románia is. A három ország szövetségét nevezték kis-antantnak, melynek kezdeti ellenséges viszonya Magyarországgal szemben csak 1923 után kezdett normalizálódni.

melyben a nevezett nagyhatalmak a mi békeszerződésünket ratifikálni fogják, természetesen nem lehet pontosan tudni, mert hiszen ez az illető országok parlamenti helyzetétől függ. Valószínűnek tartom azonban, hogy a végleges ratifikáció újesztendő körül megtörténik.

A Nemzetgyűlés végül november 13-án tartott ülésén fogadta el a Trianonban aláírt „Magyar Békeszerződésről” szóló törvényjavaslatot.

Az Est október 27-i száma beszámolt a magyar vállalatok kényszerű elvándorlásáról:

Nacionalizálják az elszakított területeken a magyar vállalatokat

Elvándorolnak Budapestre a részvénytársaságok igazgatóságai

— Az Est tudósítójától —

A békeszerződést még nem is ratifikálták, s az elszakított országokban rékedt vállalatok már is megkezdik formászerű elvonulását. Néhány nagyobb vállalat eddig sem várt és már régebben vagy külön-vállalattá alakult át, vagy meghagyta budapesti irodáit, de a székhelyét tette át a megszállott ország-részekbe. Ennek a mindenképpen sajnálatos dolognak az az oka, hogy az új államok kormánya kényszerítő rendelkezéseket alkalmaz a magyar vállalatokkal szemben. Csehszlovákia törvényt is hozott az olyan vállalatok ellen, a melyek nem teszik át székhelyüket, úgy hogy sok vállalat kényszerűségből hagyja itt az országot, a melyben oly sok szép napot látott.

Hogy csak a nagyobbakat említsük, megkezdik az elvándorlást a szénbányavállalatok. A *Salgótarjáni* befejezte a *petrósznyei* telepek önálló román vállalattá való átalakítására vonatkozó tárgyalásait és befejezéséhez közeledik az *Urikányi szénbánya* zsilvölgyi telepeinek örökösítése. Mindkét újonnan alakuló bányavállalatban a magyarországi érdekeltiség megfelelően képviseléséhez jut, a vezetés is a régi marad, azonban az igazgatóság legálább felerészben román lesz. Az *Osztrák Államvasutak* resicai telepei már önálló román vállalattá alakultak át.

Önálló román vállalat lesz a *Brassói cellulózgyár* és annak zernesti telepe. Most folynak a tárgyalások a *Magyar földgáz r.-t.* átvezetéséről. Ez a vállalat nem alakul át, de a magyar érdekeltiség helyét a román érdekeltiség foglalja el. Beveződtek a tárgyalások a *Klotild vegyipari r.-t. szabadkai és felvidéki* telepeinek átalakítására. Külön jugoszláv és külön cseh vállalat alakul, ezek mindegyikében is részt vesz a régi érdekeltiség, azonban nemzeti többség lesz mindkét vállalat igazgatóságában.

A falpari vállalkozások legnagyobb része már elvándorolt. A *Foresta* elnyelte és idegen érdekkörbe terelte az erdélyi és felvidéki erdővállalatok legnagyobb részét és most a *Foresta* kívül álló vállalatok elvándorlása következik. A *Nasici* és a *Szlavonia* már áttette székhelyét Jugoszláviába, néhány nap múlva következik a *Gutmann*-féle vállalat nacionalizálása, jugoszláv értékre szóló új részvények kibocsátásával és ezzel egykor virágzó falparunkok közül kilencven százaléka megszünt magyar lenni.

Elvándorol a *Beosini Cementgyár* *Unió*, illetve ez is külön jugoszláv telepet létesít és legjellegzetesebb magyar iparunk, a *malomipar* is kénytelen a körülményekkel számolva, az elszakított részekben lévő vállalatokat nacionalizálni. Ezen a tereken a sorozatot az *Első Budapesti Gőzmalom* kezdi meg, a mely azonban a létesülő jugoszláv malomvállalattal oly módon szerződik, hogy gyártmányainak egy részét a magyar fogyasztás részére biztosítja.

A magyar ipar elveszettnek tekintetheti a *Felsőmagyarországi Bánya- és Kohóipar*, valamint a *Magnezit Részvénytársaság*ot, a melynek telepei a felvidéken vannak és cseh vállalatok alakulnak át, illetve a felvidéken külön telepet létesítenek. Ugyanez áll a *Koburg*-féle vasművekre és a *Rimamurányi* kaláni, hernádi és egyéb felvidéki műveire.

Közlekedési vállalatok közül a *tengeri hajózársaságok* már csak néhány *lekinthetők* magyaroknak. Uzemük már idegen érdekköri szolgai és most folynak a tárgyalások, hogy a hajók után hova vándoroljanak a részvények. Itt már csak formaságok elintézése van hátra.

Végleg elveszett a *Danica*, a mely teljesen kicsúszott a *Kereskedelmi Bank* kezéből és tiszta jugoszláv vállalat lesz.

A kisebb vállalatokat nem is említjük, ezek ugyanezt az utat fogják megutni és talán még kevésbé lesznek képesek a magyar befolyást továbbra is fenntartani és biztosítani, mint a nagy és tőkeerős központtól függő egyéb vállalatok.

Az osztrák kormány alkotmány-tervezetet terjesztett a Nemzetgyűlés elé az elcsatolásra kerülő nyugat-magyarországi területeken megalakítandó Burgenland tartományról.

Az Est december 5-én megjelent számában összeállítást közölt a trianoni békeszerződés francia összeállítójának előadói jelentése során elhangzottakról:

Danielou előadói jelentése a magyar békéről

**„Magyarország képtelen tovább élni,
ha kívülről nem kap segítséget“**

*Páris, december 4
(Magyar Távirati Iroda)
(Tudósítás eleje a 4. oldalon)*

Danielou, a trianoni békeszerződés előadója, a francia kamara külügyi bizottságában előadói jelentése során más egyebek között a következőket mondotta:

— A trianoni békeszerződésnek szigorúságát csak az magyarázhatja, hogy a háború kitörésében Magyarországot felelősség terheli.

Danielou igyekezett megállapítani ennek a felelősségnek mértékét. Mindenekelőtt megragadó képet festett a magyar jellemről, továbbá a Balkán történelmi helyzetéről a nagy háborút megelőző években. Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy Magyarország felvétel-e a népszövetségbe, az előadó

utalt azokra a nagy szolgálatokra, a melyeket a magyar nép legutóbb is a Kun Béla bolsevizmusa ellen vívott dicsőséges harcban a nyugati civilizációnak tett.

Sorra vette a magyar békeküldöttség észrevételeit, némi aggodalmát fejezte ki az új államok etnikai összetételével szemben, a melyekben

tulnagy számmal kebeleztek be magyarokat.

Követelte a kisebbségek megfelelő védelmét.

A katonai határozmányok tekintetében Danielou utalt azokra a nehézségekre, a melyekkel a szoldos hadsereg felállítása járhat Magyarország jelenlegi szociális és pénzügyi helyzetében.

Danielou ezután megemlítette a békeszerződésnek jóvátételi, pénzügyi és gazdasági rendelkezéseit, majd hosszasan időzött annál a kérdésnél, hogy a trianoni szerződés gazdaságilag milyen helyzetbe hozza Magyarországot a

mezőgazdasági termelés, a bányászat, az ipar, a cukorgyártás, az állattenyésztés, erdőművelés, a szénbányászat, a vastermelés stb. tekintetében.

Befejezésül Danielou abban foglalta össze megállapításait, hogy

Magyarország, a melyet a legszűkebb határok közé szorítottak és a melyet megfosztottak ipari területeitől, képtelen tovább élni, hogy ha kívülről nem kap segítséget.

Ebből a szempontból Danielou dicsérettel adózott Millerand kormánynak, mert bizonyos közeledést hozott létre gazdasági téren.

Hangoztatta, hogy a kis-entente politikája nem áll ellentétben azzal a politikával, a melyet Franciaország a Dunamenti országokban követ.

Végül

engesztelődesre hívta fel Csehszlovákiát, Romániát és Jugoszláviát,

majd oda konkludált, hogy kéri a kamarát a békeszerződés ratifikálására abban a vélekedésben, hogy bármilyen szigorúak is a trianoni szerződés határozmányai, talán mégis lesz rá mód, hogy azokat szerencsés módon kiegészítsék úgy, hogy Magyarország számára lehetővé váljék a talpraállítás és a szomszédaival való békés együttélés.

A népszövetség ötös bizottsága Magyarország felvételi kérvényét albizottság elé utalta

*Bécs, december 4
(Az Est bécsi szerkesztőségétől)*

A Mittagsjournal a következő genfi táviratot közli: A népszövetség ötödik bizottsága tegnap este úgy határozott, hogy Magyarország felvételi kérvényét megvizsgálás céljából az albizottsághoz utalja.

Az előadó békeszerződésről szóló beszámolójának folytatásáról pedig a Magyarország december 28-án megjelent száma közölt tudósítást:

Danielou a magyar határokról, Budapest, Szeged és Belgrád helyzetéről

A Bácska és a rutén felföld — Csehek és tótok harca — A magyar kultúra világító ereje — Miért nem rendelkeztek el népszavazást Magyarországon?

Páris, december 27.

Danielou a francia kamarában a trüszont békeszerződésről tartott beszámolójában harmadik részében a határokról értekezik.

A kettős monarchia földarabolását elkerülhetlennek, sőt szükségszerűnek tartja onból, hogy az antant bevonulása az utódállamoknak tett ígéretét és biztosítását számukra a néprajzi határokon belül való biztos megállapítást. A magyar békedelégáció fontos okmányokkal és gyakran nagy hatású megállapításokkal tiltakozott a magyar határok megállapításának nékintje ellen és a nemzetiségű kisebbségek jogának ki nem elégítő tekintetbevételére lávátkozva egyes területeken népszavazást követel, aminek támogatására felhozta, hogy az új határok történelmi és fajt szempontokkal ellentétesek, egyes városokat derékban vágnak ketté, tisztára magyar vagy német városokat csatolnak idegen fenhatóság alá, egyszerűen megbontják a régi Magyarország gazdasági egységét,

mindenekre tekintettel kellett lenniük, nem akarván, hogy a francia parlamentet az a vád érje, hogy könnyedén kezelte az a volt ellenfelekre nézve oly nagyfontosságú kérdést, amely ellenség azonban valaha még szerető jelleget közép Európában.

A magyar delegáció azaz vádolta meg a legfőbb tanácsot, hogy a kárpáti medence új kialakításánál figyelmet kíván hagyja az ezen a területen letelepedett népek békéjét, de nem volt igaza, amikor Magyarországot úgy akarta beállítani, mint aki egyedül hivatott arra, hogy ezt a békét megőrizze. Franciaországnak azt el kell ismernie, hogy az új határokon belül állított államok egymáshoz való viszonya hasonlít a régi osztrák-magyar monarchia régi összetételéhez.

Csehországot tekintve, az ott elhelyezett határok néprajzi határhoz láttára fel kell tenni a kérdést, hogy ez a határmeghatározás nem lesz-e jelleget új honpolgármestereknek.

A tótok és csehek viszonyát nem mindig lehet barátságosnak nevezni. Ill ez a ruténekre, akik Magyarországra jáltak aradni és itt látták el magukat gabonával. És anyaországukból elszakított magyarokról nem is kell szólni. A HSH királyságtan a horvát kultúra az, amely a szerb kultúrával való ellentétességénél fogva néha alkalmat nézeteltérési torzítókodásokra.

A honfoglalástól elszakított magyarokról szólva Danielou, meglepő szavakkal, mondhatni megindultán szól az otthonaiból kizűrt vagyonlakkokról.

akinek sorsát a nemzeti kisebbségek védelmére szóló szerződés szerinti rendelkezésekkel óhajtani jobbra fordítani.

Danielou ez alkalommal rákér az erdélyi magyarországi sorsára, akik, elismeri, először az erdélyi képezték Románia közepén és reméli, hogy a bukaresti kormány megfontoltság tárgyát teszi a nekik járó bizonyos formájú autonómiát. Az előző remek, hogy ez a magyarság nem fog törekedni a fennálló helyzet megváltoztatására, amely reményét azaz okolja meg, hogy ezek a magyarok barátságosan messze esnek az anyaországtól. Már nem ilyen bizakodó azokkal a magyarokkal szemben, akik régi határukat új határokat ének. A csehszlovák határvonák, a szabadság vonal és a mai román fenhatóság által ábró, de tisztán magyar lakosságú Szatmár, Nagyvárad és Arad magyarságával szemben.

Danielou nem felejtkezik meg róla, hogy a trüszont francia meghatalmazottak gyakran zavarban voltak egyes területek oktatásánál, olyankor, amikor csehszlovák vagy románok vagy csehek és magyarok által körülbelül egyenlő arányban lakott területekről volt szó. Akármely irányban döntöttek is volna, egyformán jogos tiltakozást váltott volna részük minden oldalról. Minthogy pedig a hozzájuk társult hatalmak tiltakozása természetesen közvéleményről érintette volna őket, kötelességüknek találták ezeket a hatalmakat részesíteni előnyben. Ezek a hatalmak nem voltak bírnak az 1914. évi szerződésnek felidézéseben.

A magyar delegáció konstatálta, hogy rendkívül nehéz a határokat a nyelvhatároknak megfelelően földrajzi, és elismerték, hogy a nyelvhatár hátrálogikus volna is, de mégsem kielégítő.

Elismerte a magyar delegáció azokat a nehézségeket is, amiket a honfoglalásnak a szövetséges megbizottak döntésének megfelelő elvek diktálták a határmeghatározás megállapítását okozott. Az azo-

gon keletkezett is szokatlan, hogy a magyarok meglepődtek azon, hogy a szövetségesek nagyobb rokonszenvet tanúsítottak a régi monarchia volt nemzetiségeivel szemben, akik azonban ennek dacára sem szüntek meg, hacsak szívükben is, oldalukon harcolni a barbárság ellen.

Az új magyar határ megállapításának nem egy pontjánál

el kell ismerni azt, hogy az elszakított magyarság száma rendkívül nagy.

Millerand, a francia delegáció aktori elnöke, erre való tekintettel csillantotta meg a magyarok előtt ismert kísérő levelében a határkérdéshez a véleményét. Erről az okmányról beszámolóink összefoglalásában még szólni fogunk, egy biztosat azonban megmondhatunk róla: az okmányok nem lesznek nagymértékűek.

Budapest helyzete abban a tekintetben, hogy 40 kilométernyire van a határtól, joggal foglalkoztatja a magyarokat.

Kétségtelen, hogy a békeszerződések egyik célja minden háborús veszély kiküszöbölése, tehát kiküszöbölése azoknak a csábító lehetőségeknek is, amelyek kedvet ébreszthetnének bármilyen valamilyen bonvadalom felkeltésére. Igazságosnak kell lenni és vissza kell gondolni arra, hogy mi volt a legfontosabb okok egyike, amiért a Bácskát Jugoszláviának ítélték oda:

Belgrádot látóvonalon kívül akarták helyezni.

Danielou ezúttal a Bánság megyéinek, Krassó, Szörénynek, Temesnek és Torontálnak néprajzi viszonyairól beszélt. Megállapította, hogy ezekben a megyékben hol a románok, hol a szlovákok vannak túlsúlyban a magyarság és németesség rovására és kifejté, mi vitte rá a legfelsőbb tanácsot, hogy a Bánság kérdését az ismert módon oldják meg — Románia és Szerbia között. Ebből az alkalomból beismeri, hogy

egy megoldás sem lehet kielégítő olyan területen, ahol a fajták ennyire keveredtek.

A mindenkor megoldás azonban néprajzi szempontból a lehető legigazságosabb volt. Azután hosszabban ismerteti a Szerbia és Románia közt megosztott

Bánság néprajzi és közlekedési viszonyait és az elveket, amelyek a legfőbb tanácsot ennek a megosztásnál vezérelték, leszögezi, hogy a tulajdonilag a románok által lakott részek Romániához kerültek.

Az egyetért, ami miatt a románok puhaszakodhatnak, az, hogy ezen a ponton nem a Tisza a román határ.

Ezt azonban lehetetlenség lett volna megtenni, minthogy Szeged városát körül el a Tisza két partján.

Szeged magyar város és nem lehet ketté választani.

A magyar delegáció többször hivatkozott arra, hogy a

magyar civilizációt a békeszerződés súlyosan fenyegeti.

Valóban kár, hogy a békeszerződés nem körvonalozta pontosabban azokat az intézkedéseket, amelyekkel meg lehetne menteni ennek a civilizációnak a szomszéd államok birtokába került különböző vívmányait. Azt azonban nem látnak be, hogy mennyiben fenyegeti a meglévő magyar civilizációt a békeszerződés. Ha ez a civilizáció hű akar maradni régi hagyományaihoz, az antant csak szerencsésnek fogja magát érezni. Ha tényleg magyar a magyarságban a civilizáció világító ereje, a magyarok állítják, hogy megvan, ami akadályozza abban, hogy tovább világítson? Az alkalma meglesz hozzá és

Franciaország nem fogja megtagadni a részvételt békés feloldásban.

Ebből azonban arra kell gondolni, hogy hirtelen kivetkelt el, nem is látnak, hanem bűni a Nyugattal szemben. Ma tehát arra kell törekednie, hogy ezt a hibát jóvá tegye és a magyar civilizációt, ha amiben hiszünk, megőrizze valamit emlékeztet, talán kötelességének, hogy a töle kívánó áldozatokat megfogadja és valamikor még tisztos szerepet játszhasson az új Európában.

Vajon a Magyarország által követelt népszavazás

jelentéketlen a megváltoztatni volna a hozott határozatokkal? A békeszerződés nem a népszavazást követelte. A határak a ha ha a népszavazás szabadon fordult volna a népszavazás megállapításában a pontatlanság, amelyek megváltoztatási

egyfiformán mindenkinek az érdeke. Így például nem vagyunk biztosak benne, hogy vajon a Csehszázhoz csatolt rutén föld autonóm helyzete lényeg a legjobb megoldás-e. Tényleg elegendően gondoskodnak-e a szerződések a többi államok nemzeti kisebbségeinek jogairól? Minthogy Magyarország a népszövetségbe való felvételre törekszik, ideje volna, hogy a népszövetség a közérdekre való tekintettel a lehető legszélesebb körben rendezze, amit rendezni szükséges. (M. T. I.)

Az év végén nyilvánosságra hozták a jóvátételi bizottság illetékes albizottságának jelentését, mely szerint Magyarországnak a megszállások következtében elszenvedett kára 80 milliárd korona volt. A károk 90 %-át a románok, 8 %-át a szerbek és 1-1 %-át a csehek és a franciák okozták Magyarországnak.

A szövetséges főhatalmak 1921. január 3-án jegyzéket intéztek a magyar kormányhoz Nyugat-Magyarország átadásának feltételeiről. Az Ausztriával kötött saint-germaini és a Magyarországgal kötött trianoni békeszerződések értelmében Magyarországnak 1921. október 4-i hatállyal kellett átadnia az Ausztriának ítélt nyugat-magyarországi területet.

1921. februárjában a külügyminisztériumban értekezletet tartottak a trianoni határvonal által sújtott törvényhatóságok képviselőinek részvételével a határvonal-kijelölési eljárással kapcsolatban. Emellett a kormány tárcaközi bizottságokat alakított az előkészületek lefolytatására.

A Magyarország március 6-i számában leköszölte Gratz Gusztáv külügyminiszter Nemzetgyűlésben elhangzott beszámolóját a Nyugat-Magyarországgal kapcsolatos tárgyalásokról (részlet):

A tárgyalásoknak nem lehet más alapjuk, mint objektív határok megállapítása.
olyan határok megállapítása, amelyek nem vonják maguk után azt az igazságtalanságot, amelyet a szerződésben lefektetett határok okoznak. Kisebbl. határkiigazító tárgyalásokba a kormány nem mehet bele, mert ennek semmi célja nem volna akkor, amikor ezt a határkiigazító bizottság is elvégezteti.
Mi ragaszkodunk Nyugatmagyarországhoz, mert hozzánk tartozik, mióta ez az ország fennállt. Igaz, hogy elvesztettünk más értékesebb területeket is, de ezeket olyanok vetik el tőlünk, akik évszázadok óta lestek ránk. Arra azonban még nem volt példa a történelemben, hogy két leggyőzött állam egymás testét tépte volna. Mi nem kívántunk és nem is kívánunk más állam testén gyárapodni.
Hiszen ez hullarablás.
Amíg remény van arra, hogy a tárgyalások kielégítő eredménnyre vezetnek, addig a kormány folytatni fogja a tárgyalást. Kérem válasszon tudomásulvételét. (Zajos helyeslés és elmozdítás.)

A szövetséges főhatalmak határoztak arról, hogy a szerb csapatoknak augusztus 18-án meg kell kezdeniük Baranya kiürítését és a visszavonulást augusztus 27-ig be kell fejezniük. Rögzítették ugyanakkor, hogy a magyar kormány ezt követően köteles gondoskodni Nyugat-Magyarország átadásáról Ausztria számára.

A Nagykövetek Tanácsa 1921. június 21-én a párizsi magyar képviselőhöz intézett jegyzékében elrendelte, hogy haladéktalanul meg kell tenni az intézkedéseket a határmegállapító bizottságok megalakítására, és csatolta a határmegállapító bizottságok számára kiadott utasításokat és pótutasításokat.

A Nagykövetek Tanácsa 1921. július 25-én kelt átiratában közölte a magyar kormánnyal a nagyhatalmak részéről a határmegállapító bizottságokba kiküldött biztosok névsorát.

A Nemzetgyűlés az 1921. évi XXXIII. törvénycikkben július 26-án becikkelyezte a trianoni békeszerződést. A törvénycikk 1921. július 31-én emelkedett jogerőre.

A kormány augusztus 1-jén Budapesten működő és közvetlenül a minisztertanácsnak alárendelt határmegállapító központ és négy határmegállapító bizottság létrehozásáról határozott.

A magyar csapatok augusztus 22-én bevonultak a szerbek által kiürített Pécsre.

A Pesti Napló augusztus 23-i számában beszámolt a határmegállapító bizottságok külföldi tagjainak Budapestre érkezéséről:

— **A határkiigazító bizottságok Budapesten.** Tegnap délelőtt Budapestre érkeztek a jugoszláv-magyar és a román-magyar határkiigazító bizottságok tagjai. A bizottságok ma délelőtt tisztelegtek Horthy Miklós kormányzónál a budai királyi várpalotában, utána pedig gróf Bethlen István miniszterelnök fogadta a bizottságokat a miniszterelnökség ebéltértermében. Ma este kilenc órakor gróf Bethlen István miniszterelnök és felesége, Bethlen Margit grófnő a miniszterelnöki palotában vacsorát adott a Budapestre érkezett katonai előkelőségek tiszteletére. A vacsorán résztvettek a következők: Menier francia tábornok, Créé és Russel angol alezredek, Valbassori olasz, Dimitrescu román és Csolak-Antics szerb ezredek, Marminia francia, Paolotti olasz, Jazmagava japán alezredek, Martel francia és Sano japán kapitányok. Megjelentek továbbá: gróf Bánffy Miklós külügyminiszter, gróf Róday Gedeon belügyminiszter, gróf Szapáry László, gróf Csáky Imre, gróf Khuen-Héderváry Sándor, báró Lányi József ezredes, báró Berczy István miniszteri tanácsos, dr. Pröhle Vilmos nemzetgyűlési képviselő, Dormándy és Wassel vezérek ari ezredek, Turcsányi és Zelovich egyetemi tanárok, Hadffy és Oláh századosok.

A csehszlovák-magyar határmegállapító bizottság ekkor már megkezdte működését.

Az Egyesült Államok és Magyarország képviselői augusztus 30-án aláírták a két ország közötti békeszerződést. Az eseményről a Pesti Napló tudósított:

— **Ma írták alá a magyar-amerikai békeszerződést.** Az amerikai követség palotájában ma délután 6 órakor írták alá a magyar-amerikai békeszerződést. Amerika részéről Ulysses Grandsmith amerikai megbízott, magyar részről gróf Bánffy Miklós külügyminiszter. Az aláírás után Grandsmith megbízott szívélyes szavakban örömenek adott kifejezést, hogy a magyar és amerikai nemzet között a béke megkötött. Gróf Bánffy Miklós válaszában a megbízott üdvözlő szavait megköszönve, azon véleményének adott kifejezést, hogy a két nemzet között a máris fennálló barátságos viszony mind szorosabbá fog fejlődni.

Az Ausztriának ítélt nyugat-magyarországi terület egy részét és Sopron városát augusztusban 30 ezer főnyi magyar szabadcsapat foglalta el és kikiáltotta a "Lajtabánság"-ot. A szövetséges főhatalmak szeptember 6-án jegyzékben sürgették Nyugat-Magyarország kiürítését. A magyar kormány válaszában kifejtette, hogy az un. második zónát azért tartja megszállva, hogy gazdasági biztosítékként Ausztriával szemben érvényesíthesse. Szeptember 29-én egy újabb jegyzék a kiürítésre 10 napos határidőt szabott meg.

A Nép szeptember 26-i számában tudósítást közölt a határmegállapítás eljárás során Muraszombaton történetekről:

Megható jelenetek a szerbek által megszállott magyar területen

— A NÉP tudósítójától —

Szombathely, szept. 22.
Szombathelyi tudósítónk jelenti, hogy a délszláv magyar határmegállapító bizottság tegnap reggel indult el Varasdról és végigment Zala- és a vas megyei demarkációs vonal mentén. Amerre az autó elhaladt, a lakosság lelkesen tüntetett Magyarország

mellett. A bizottság Muraszombaton? a Főtéren találta az egész község lakosságát. Lélekemelő látvány volt, mikor a férfiak kalaplevéve, az asszonyok letérdélve, sirva könyörögtek a határmegállapító bizottságnak, hogy szabadítsa meg őket a jugoszláv járom alól.

A kormány október 3-án kiürítette a békeszerződésben Ausztriának juttatott területet, de egy rendőrszázlőalj a szövetségközi tábornoki tanács engedélyével továbbra is Sopronban állomásozott. Nyugat-Magyarország antant fennhatóság alá került.

Az osztrák és magyar tárgyalásokat október 13-án lezáró un. velencei jegyzőkönyv rögzítette a nagyhatalmak azon döntését, hogy a soproni körzetben népszavazást kell tartani.

A Sopron városában és a környékén lévő nyolc községben december 14-én megtartott népszavazáson a 26,9 ezer jogosult 87,7 %-os részvétellel, 65,1 %-al a Magyarországhoz tartozás mellett döntött. A 257 km²-es un. soproni kiszögellés ezzel magyar kézen maradt. A Nép december 16-án megjelent számában osztrák lapvéleményeket közölt a népszavazásról:

Bécs, dec. 15.
(A MTI magánjelentése.) A soproni népszavazás az osztrák népszavazási biztosok távollétében megy végbe, akik kormányuk utasítására még a tegnapi napon elhagyták a várost. Minthogy az osztrák biztosok távol maradtak, a magyar népszavazási biztosok sem jelentek meg a nyolc szavazóbizottság helyiségekben, hogy ekként a népszavazás teljes pártatlansága biztosíttassék. A *Korrespondenz Herzog* értesülése szerint a leadott szavazatoknak csak igen csekély hányada nyilvánult meg Ausztria mellett.
A *Reichspost* megállapítja, hogy Magyarország a tegnapi népszavazáson fényes győzelmet aratott.
Bécsi reggeli lapok egy része párhuzamot von a soproni népszavazás és az osztrák és cseh köztársasági elnökök lansai találkozója között és ebben a találkozásban Ausztria jövő politikájának előjeleit véli látni. E véleményvel szemben a *«Neue Freie Presse»* azt írja, hogy a lansai találkozó nem fog jelentősebb diplomáciai következményeket maga után vonni. E lap szerint Ausztria politikájának végcélja az, hogy Magyarországgal korrekt és jó szomszédai viszonyt tartson fenn és semminek sem szabad történnie, ami ezt a célt kedvezőtlenül befolyásolhatná.

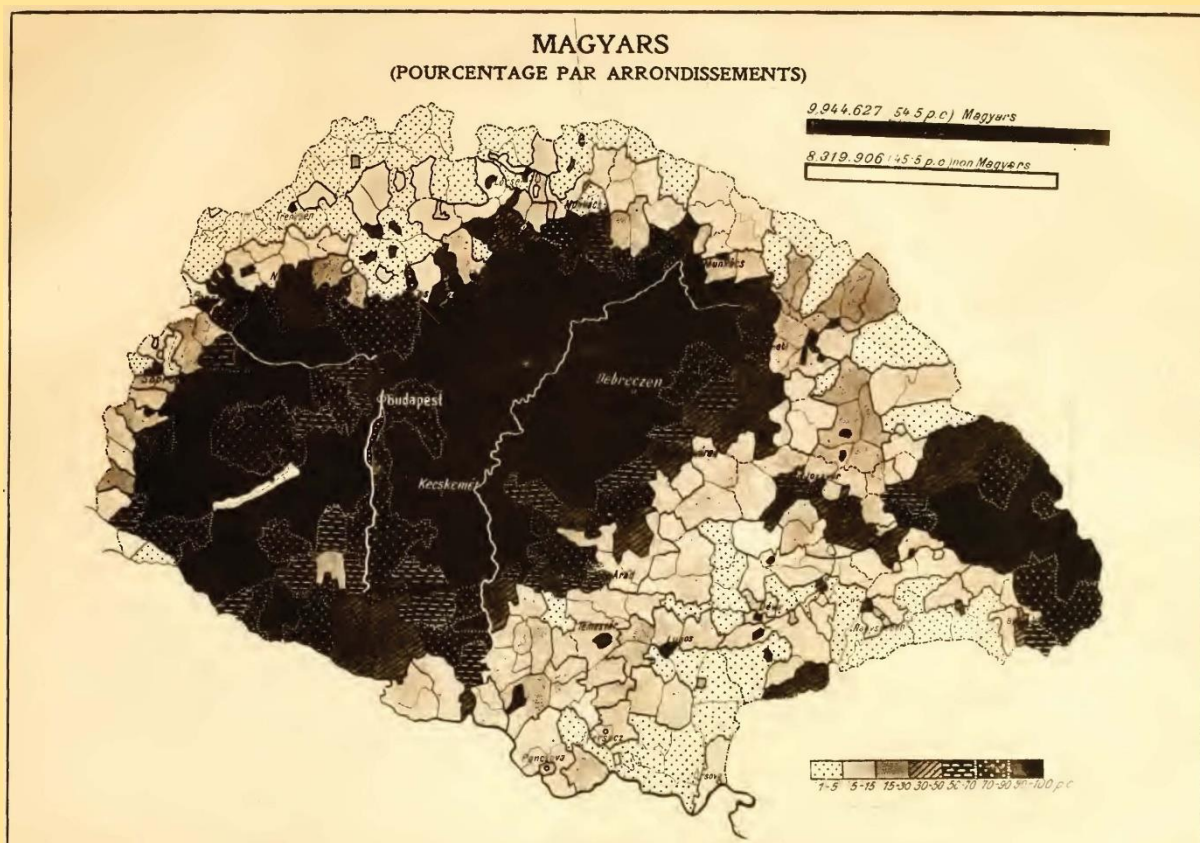
A soproni népszavazás eredményeképpen kialakultak Magyarország új határai, bár a határmegállapító bizottságok még jó ideig nem fejezték be munkájukat. Ennek során azonban már érdelemlesnek mondható területi változtatásokra nem kerülhetett sor.

Az események kronologikus ismertetését ezért itt befejezem és a továbbiakban néhány, ma már nehezen hozzáférhető, korabeli dokumentumot csatolok a megjelenés időrendjében, melyekből - véleményem szerint - képet alkothatunk az I. világháborúban győztes hatalmak által kiereszkolt változásokról.

I.

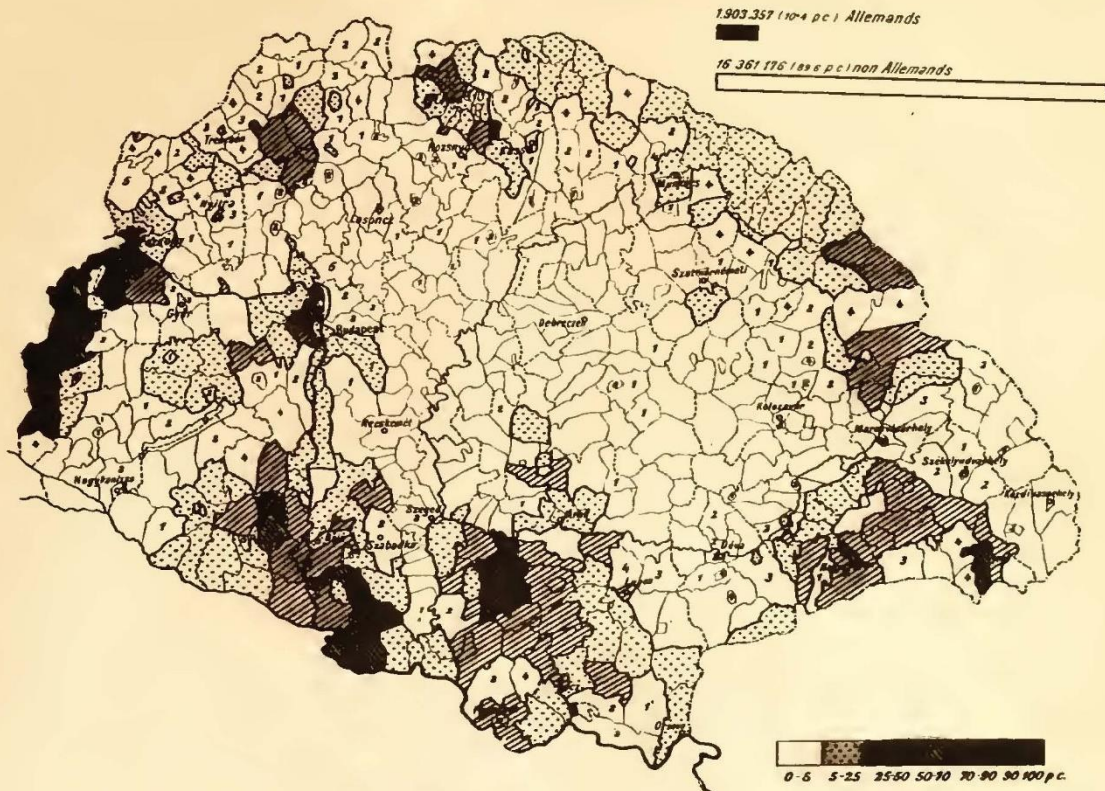
La Hongrie. Cartes et notions géographiques, historiques, ethnographiques, économiques et intellectuelles (Budapest, 1918.)¹³

A kiadvány francia, angol, német és cseh nyelven rövid szöveges összefoglalást adott Magyarország földrajzi jellemzőiről, hatáiról, gazdaságáról és történelméről, majd mintegy 40 térképen mutatta be a legfontosabb történelmi és statisztikai adatokat. Ezek közül a népesség területi megoszlását százalékos arány szerint bemutató térképeket közlöm a nemzetiségek szerinti bontásban (26-29 p.).

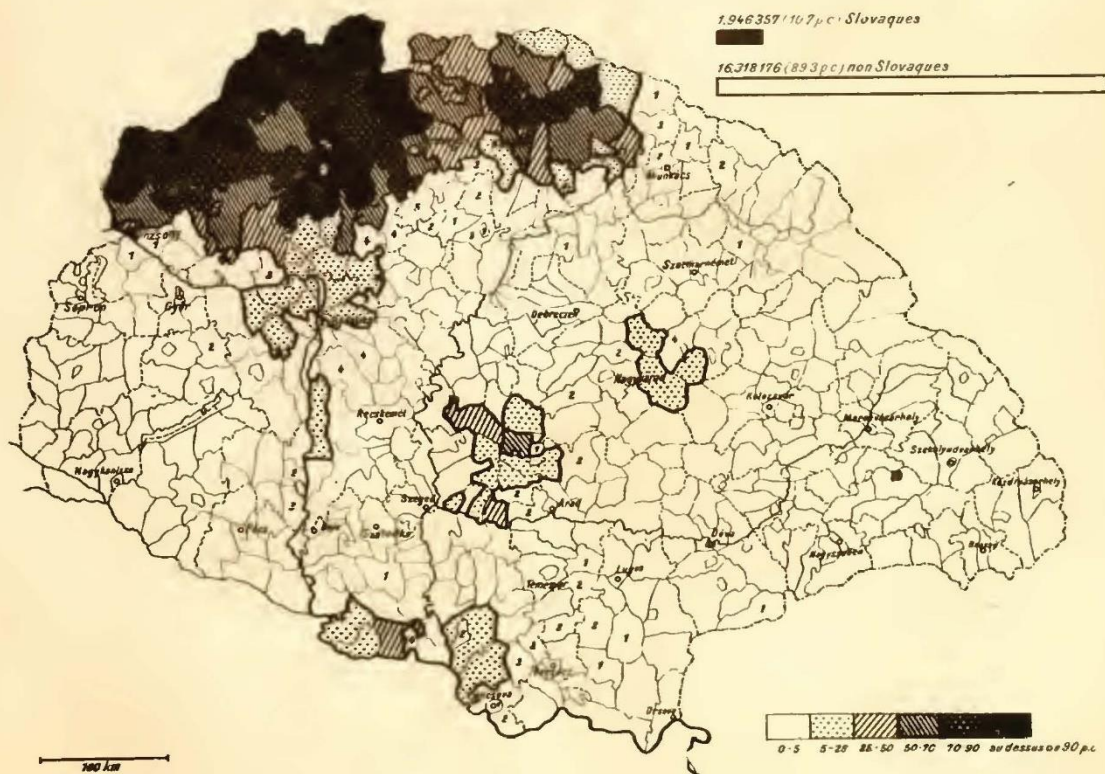

¹³ A kiadvány sem a megjelenés évét, sem helyét nem tünteti fel, de tudjuk, hogy Budapesten jelent meg, 1918. őszén.

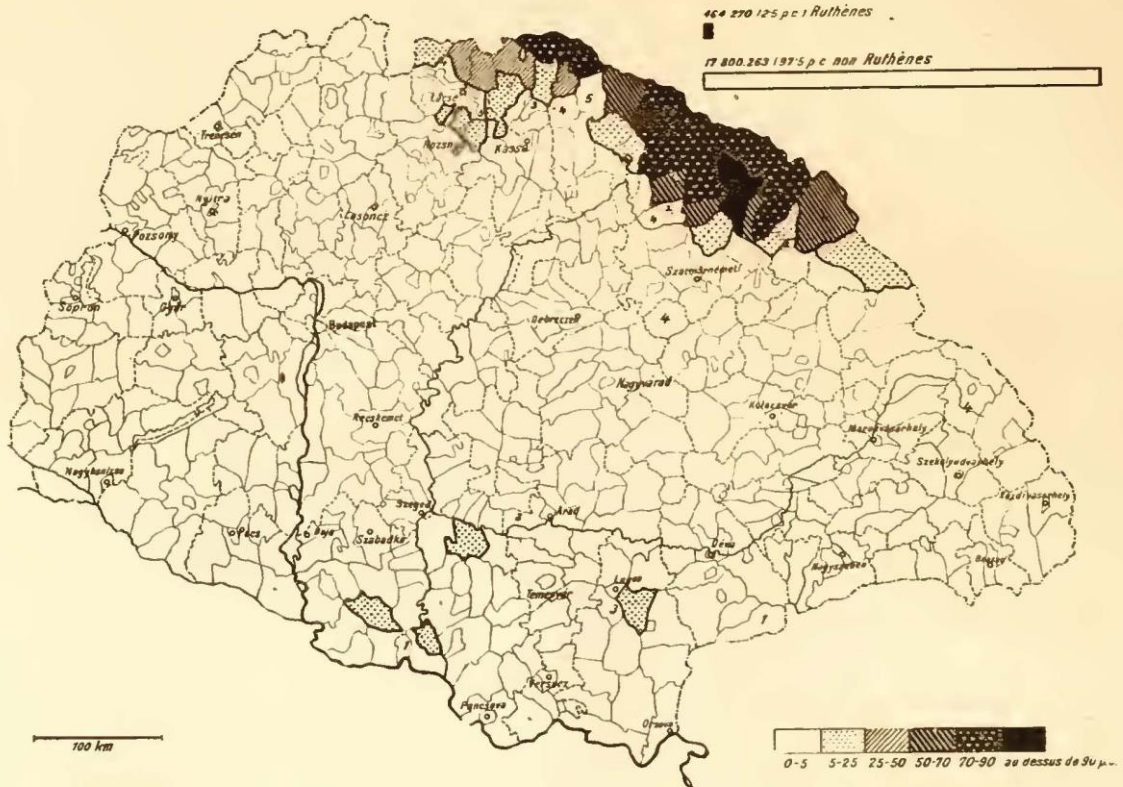
ALLEMANDS (POURCENTAGE PAR ARRONDISSEMENTS)

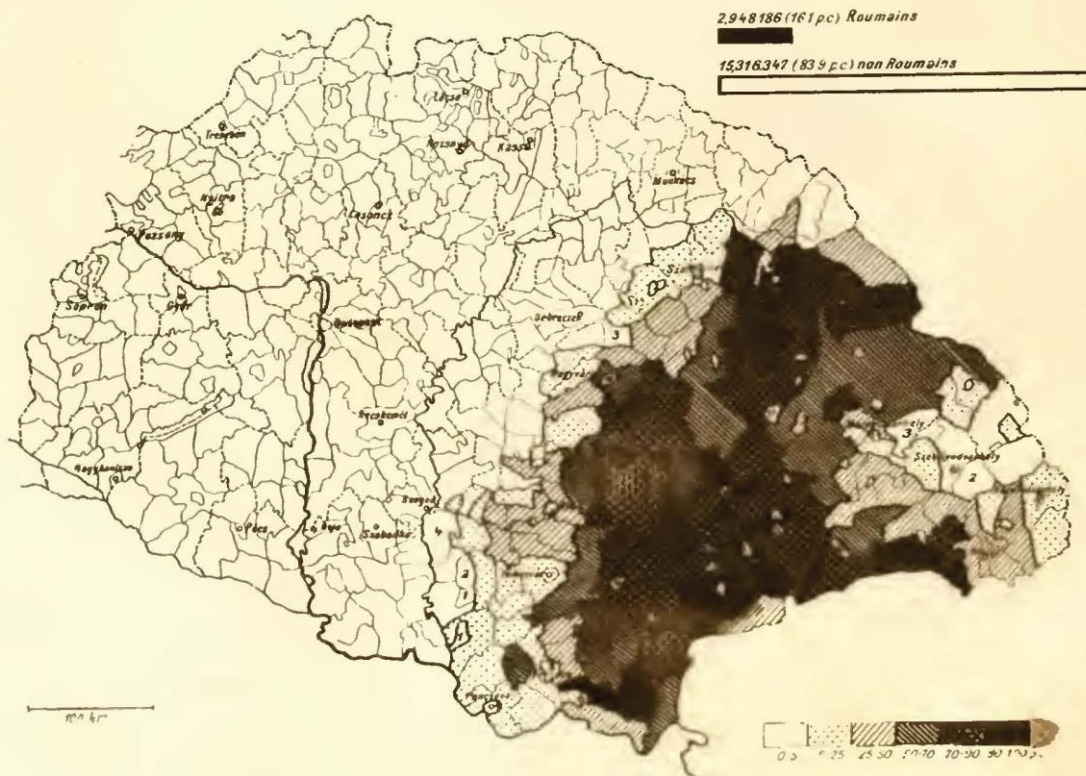
SLOVAQUES

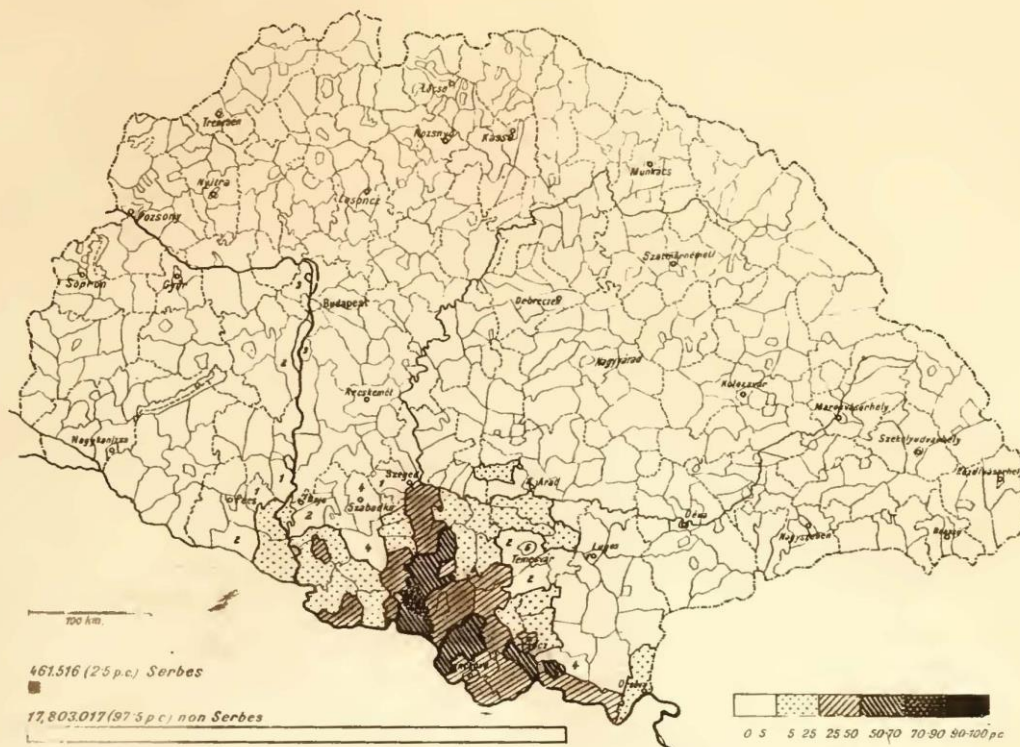
RUTHÈNES

ROUMAINS

SERBES

Közgazdasági Szemle (1920.)

Két kimutatás Rejtő Sándor: Gazdasági újjáépülés c. írásából (627-628 p.)

- 1) Ma a tölgyfaerdőknek 29·9⁰/₀-a, azaz 688,263 hektár fölött rendelkezünk a bükktaerdőknek --- 17⁰/₀-a, „ 816.613 „ „ „ és a fenyőerdőknek 5·4⁰/₀-a, „ 109.473 „ „ „

- 2) Régebben termeltünk:

1,000.000 m³ tölgyfát,
1,000.000 m³ bükkfát,
és 4,000.000 m³ fenyőt,
összesen tehát 6,000.000 m³ fát,
ennélfogva most legfeljebb 299.000 m³ tölgyfát,
170.000 m³ bükkfát,
216.000 m³ fenyőt, azaz
összesen 685.000 m³ fát termelhetünk.

- 1) Régibb határainkon belül évenként elfogyasztottunk:

a tölgyfából:

tüzelésre --- --- --- 40⁰/₀-ot, azaz 300.000 m³-t,
ipari célokra --- --- --- 60⁰/₀-ot, „ 450.000 m³-t,
összesen --- --- 750.000 m³-t,

a bükkfából:

tüzelésre --- --- --- 70⁰/₀-ot, azaz 595.000 m³-t,
ipari célokra --- --- --- 30⁰/₀-ot, „ 255.000 m³-t,
összesen --- --- 850.000 m³-t,

a fenyőfából:

tüzelésre --- --- --- 30⁰/₀-ot, azaz 326.000 m³-t,
szerkezeti célokra --- --- --- 40⁰/₀-ot, „ 435.000 m³-t,
cellulózgyártásra --- --- --- 30⁰/₀-ot, „ 326.000 m³-t,
összesen --- --- 1,087.000 m³-t.

Mínthogy pedig csonkított országunk határain belül a lakosság száma a régibb lakosságnak $\frac{1}{3}$ -át teszi ki, ezért évi szükségletünk is ily arányban csökkent, ennélfogva kellene

tölgyfából fűtésre --- --- 100.000 m³, szerkezeti célokra --- --- 150.000 m³,
bükkfából „ --- --- 200.000 m³, „ „ --- --- 85.000 m³,
fenyőből „ --- --- 110.000 m³, „ „ és cellulózra 255.000 m³,
holott valójában rendelkezésünkre áll:
tölgyfából tüzelésre --- --- 60.000 m³, szerkezeti célokra --- --- 239.000 m³,
bükkfából „ --- --- 34.000 m³, „ „ --- --- 136.000 m³,
fenyőből „ --- --- 43.000 m³, „ „ és cellulózra 173.000 m³.

Buday László: A megcsonkított Magyarország (Budapest, 1921.)

Megjegyzés: az adatok a kötet megjelenésekor még nem voltak véglegesek, de összehasonlításra így is alkalmasak.

A terület és népesség megoszlása (6 p.)

Térület	Térület km ² -ben	Népesség	Népsűrűség km ² -kint
I. Cseh megszállás ...	62.937	3,575.685	56·7
%-ban ...	22·2	19·6	
II. Román megszállás ...	102.787	5,265.444	51·2
%-ban ...	36·4	28·7	
III. Délszláv megszállás ...	20.956	1,499.213	71·5
%-ban ...	7·4	8·2	
IV. Osztrák követelés ...	5.055	392.431	77·6
%-ban ...	1·8	2·2	
V. Fiume ...	21	49.806	2371·7
%-ban ...	0·0	0·3	
VI. Összes követelés ...	191.756	10,782.579	56·2
%-ban ...	67·8	59·0	
VII. A megcsonkított Magyarország ...	91.114	7,481.954	82·1
%-ban ...	32·2	41·0	
VIII. Magyarország összesen ...	282.870	18,264.533	64·6

A végleges adatokat Dr. Pécsi Albert: A nagy háború írásban és képen, 1. rész: Északon és délen 4. kötetében találjuk (Budapest, 1926. 407. p.)

**Megmaradt és elszakított országrészek
(1910-i adatok):**

	Térület km ²	% ¹	Lakosság ezrekben	% ²
Régi magyar Birodalom	325.411		20.886	
Régi Magyarország ...	282.870		18.264	
Horvát-Szlavonország ...	42.541		2.622	
Fiume ...	21		50	
Cseh-Szlovák } fennhatóság	62.794	222	3.568	19·5
Oláh } alá került	102.200	362	5.236	28·7
Délszláv } országrészek	20.470	73	1.519	8·3
Osztrák }	4.000	14	293	1·6
Lengyel }	600	2	25	1
Elszakított országrészek	190.064	673	10.641	58·2
Csonka-Magyarország ...	92.806	327	7.623	41·8

Megjegyzés: A címben szereplő „1910-i adatok” megjegyzés arra utal, hogy a lakosságra vonatkozó számok az 1910-ben tartott népszavazás adatai alapján lettek meghatározva.

Visszatérve Buday László kőtetére - A nemzetiségek %-os megoszlása (19 p.):

Térület	Magyar	Német	Tóli	Róman	Ruthen	Horvát	Szerb	Egyéb	Magyarul tudó lakók %	Magyarul tudó lakók %
	anyanyelvűek %-ban									
Cseh megszállás	30.3	7.4	47.6	0.6	12.2	0.1	0.0	1.8	1,537	43.0
%-ban									13.0	
Róman megszállás	32.5	10.6	0.6	53.2	0.3	0.0	1.0	1.8	2,290	43.5
%-ban									19.4	
Délszláv megszáll.	30.4	20.3	3.1	5.2	0.7	5.9	25.6	8.8	694	46.3
%-ban									5.9	
Osztrák követelés	20.3	63.6	0.2	0.0	0.0	12.2	0.0	3.7	156	39.7
%-ban									1.3	
Fiume	13.0	4.7	0.4	0.3	0.0	26.0	0.8	54.8	11	21.6
%-ban									0.1	
Összes követelés	30.9	12.8	16.5	26.9	4.3	1.4	4.1	3.1	4,688	43.5
%-ban									39.7	
A megcsonkított Magyarország	88.4	7.0	2.2	0.6	0.0	0.6	0.3	0.9	7,133	95.4
%-ban									60.3	
Magyarország összesen	54.5	10.4	10.7	16.1	2.5	1.1	2.5	2.2	11,821	64.7

A gyáripari termelés megoszlása (155 p.):

A gyáripari termelés megoszlása iparágak szerint.												
Térület	Vas- és fémpar	Élelmiszeripar	Kő-, agyag- és stb. ipar	Fa- és bútarpár	Bőr- és szővőipar	Fonó- és szövőipar	Ruházati ipar	Papírosipar	Élelmiszeripar	Vegyesipar	Sokszorosítóipar	Az összes
	termelés előadási értéke ezer forintban											
Cseh megszállás	135,194	12,362	26,667	45,213	25,032	70,190	1,965	28,193	230,174	43,039	950	618,979
%-ban	26.9	4.1	22.1	24.3	32.0	36.4	6.1	56.9	14.0	18.7	2.0	18.2
Róman megszáll.	111,181	25,531	15,946	89,805	7,088	24,759	4,689	7,640	283,776	41,112	3,368	614,895
%-ban	22.2	8.3	13.2	48.2	9.0	12.8	14.4	15.4	17.2	17.8	7.0	18.1
Délszláv megszáll.	735	2,590	4,578	7,486	333	6,699	1,539	—	116,524	7,202	357	148,043
%-ban	0.1	0.8	3.8	4.0	0.4	3.5	4.8	—	7.0	3.1	0.8	4.4
Osztrák követelés	2,265	1,185	2,275	1,954	581	12,271	—	869	26,985	2,995	627	52,007
%-ban	0.5	0.4	1.9	1.0	0.8	6.4	—	1.8	1.6	1.3	1.2	1.5
Fiume	—	13,098	—	515	130	346	—	2,150	47,518	10,187	293	74,237
%-ban	—	4.3	—	0.3	0.2	0.1	—	4.3	2.9	4.4	0.6	2.2
Összes követelés	249,375	54,766	49,466	144,973	33,164	114,265	8,193	38,852	704,977	104,535	5,595	1,508,161
%-ban	49.7	17.9	41.0	77.8	42.4	59.2	25.3	78.4	42.7	45.3	11.6	44.4
A megcsonkított Magyarország	252,388	250,680	71,164	41,295	44,975	78,712	24,127	10,690	945,306	126,029	42,564	1,887,040
%-ban	50.3	82.1	59.0	22.2	57.6	40.8	74.7	21.6	57.3	54.7	88.4	55.6
Magyarország összesen	501,763	305,446	120,630	186,268	78,139	192,977	32,320	49,542	1,650,283	230,564	48,159	3,886,001

Az utak és vasutak megoszlása (200 p.):

T e r ü l e t	A vasutak hossza	Az állami	A törvény- hatósági	Az állami és törv.-hatós.
	utak hossza			
	kilométerekben			
Cseh megszállás	3.833	2.548	6.931	9.479
%-ban	19.5	23.1	21.2	21.7
Román megszállás	5.263	4.552	7.946	12.498
%-ban	26.6	41.3	24.5	28.6
Délszláv megszállás	1.834	490	2.510	3.000
%-ban	9.3	4.4	7.7	6.9
Osztrák követelés	468	272	995	1.267
%-ban	2.4	2.5	3.0	2.9
Fiume	5	3	85	88
%-ban	0.0	0.0	0.3	0.2
Összes követelés	11.403	7.865	18.467	26.332
%-ban	57.8	71.3	56.7	60.3
A megcsonkított Magyarország	8.320	3.163	14.134	17.297
%-ban	42.2	28.7	43.3	39.7
Magyarország összesen	19.723	11.028	32.601	43.629

Az ipari részvénytársaságok tőke szerinti megoszlása (221 p.):

T e r ü l e t	A befizetett részvények, elsőbbségi kötvények millió K-ban	E részvényekből és kötvényekből érték szerint		
		Magyar- országban	Ausztriában	Nemet- országban
		van elhelyezve millió K-ban		
Cseh megszállás ...	100.7	61.9	22.0	2.2
%-ban ...	9.5	7.9	11.6	9.3
Román megszállás ...	85.0	66.6	11.5	2.0
%-ban ...	8.0	8.6	6.1	8.3
Délszláv megszállás ...	16.1	13.4	2.8	0.0
%-ban ...	1.5	1.7	1.6	0.0
Osztrák követelés ...	13.3	6.2	6.8	0.3
%-ban ...	1.3	0.8	3.6	1.2
Fiume ...	15.7	9.1	1.6	1.3
%-ban ...	1.5	1.2	0.8	5.2
Összes követelés ...	230.8	157.2	44.7	5.8
%-ban ...	21.8	20.2	23.7	24.0
A megcsonkított Magyarország ...	828.5	621.6	144.3	18.3
%-ban ...	78.2	79.8	76.3	76.0
Magyarország összesen ...	1,059.3	778.8	189.0	24.1

A részvénytársaságok vagyonmérlegének összesített adatai (223 p.):

T e r r e l e t	V a g y o n					Nyereség	Veszteség
	Összesen	gyártelek, és épü- letek	gyári be- rendezé- sek, fel- szerelés,	anyag- készlet	áru- készlet		
m i l l i ó k o r o n á k b a n							
Cseh megszállás	329.6	61.2	76.1	28.7	33.8	18.7	3.1
%-ban	9.9	8.7	10.1	10.4	11.1	13.1	6.2
Román megszáll.	228.7	49.8	50.8	29.0	31.9	8.7	3.3
%-ban	6.8	7.1	6.8	10.6	10.5	6.1	6.7
Délszláv megszáll.	43.0	10.1	11.8	3.0	6.5	2.3	0.4
%-ban	1.3	1.4	1.6	1.1	2.1	1.6	0.5
Osztrák követelés	36.3	9.4	6.4	2.6	4.7	2.6	0.2
%-ban	1.1	1.3	0.9	0.9	1.5	1.8	0.5
Fiume	50.9	10.7	7.2	3.7	4.6	1.1	1.9
%-ban	1.5	1.6	0.9	1.4	1.5	0.8	3.8
Összes követelés	688.5	141.2	152.3	67.0	81.5	33.4	8.9
%-ban	20.6	20.1	20.3	24.4	26.7	23.4	18.0
A megcsonkított Magyarország	2,648.4	561.1	597.7	208.3	224.0	109.5	40.8
%-ban	79.4	79.9	79.7	75.6	73.3	76.6	82.0
Magyarország összesen	3,336.9	702.3	750.0	275.3	305.5	142.9	49.7

A tisztviselők és tanárok megoszlása (260 p.):

A foglalkozás megnevezése	Cseh megszállás	Román megszállás	Délszláv megszállás	Osztrák követelés	Fiume	Összesen
Allami tisztviselők ...	1,926	2,843	525	155	105	5,534
Megyei tisztviselők ...	915	1,406	255	98	—	2,674
Bírák és ügyészek ...	493	854	210	43	9	1,609
Elemi isk. tanítók ...	2,121	2,795	795	90	46	5,847
Polgári fiúisk. tanítók ...	185	198	82	26	16	517
Polgári leányisk. tanítók ...	175	220	74	9	12	490
Középsk. tanárok ...	276	391	95	32	44	838
Kereskedel. isk. tanárok ...	65	14	27	6	14	126
Óvónők ...	345	408	98	25	4	880
Tanítóképző int. tanárok ...	76	87	19	—	—	182
Összesen ...	6,577	9,216	2,180	484	250	18,707

A városi és falusi lakosság %-os megoszlása (268 p.):

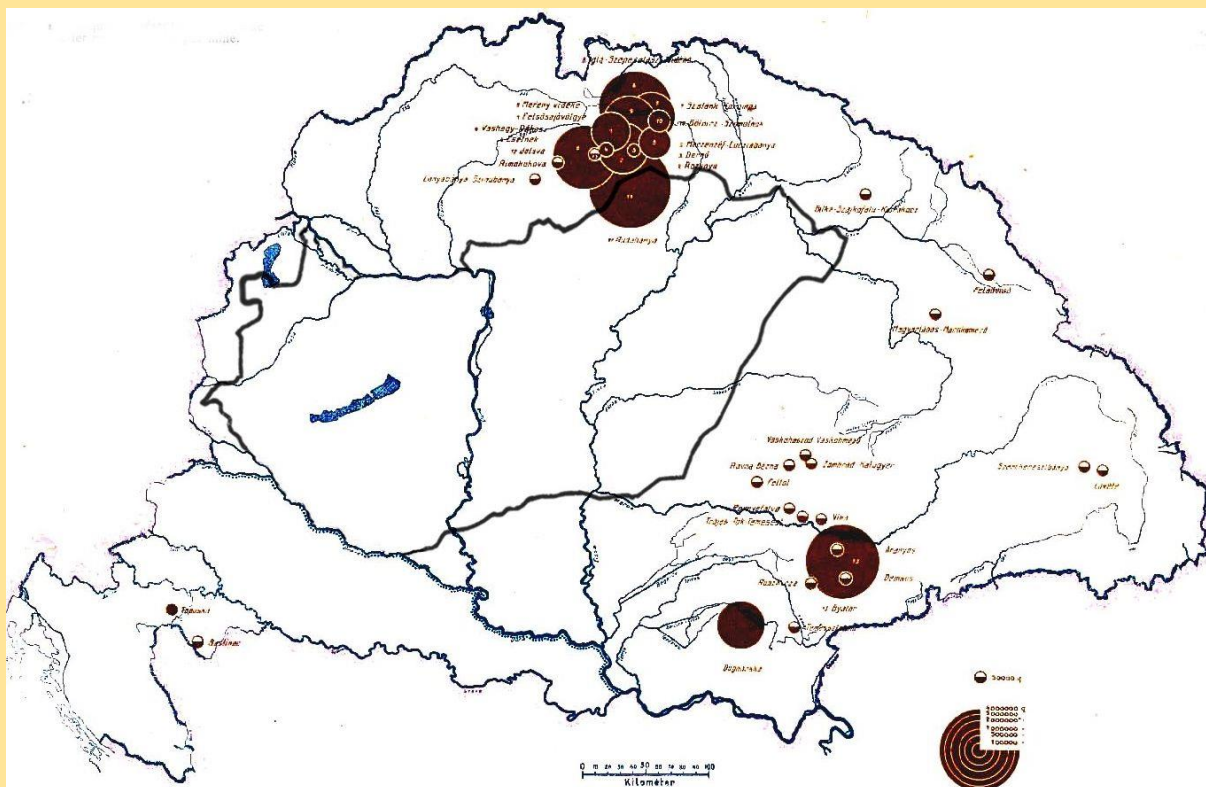
T e r ü l e t	Th. jogu	Kend. tan.	Falvakban
	városokban		
	él száz lakos közül		
Cseh megszállás	4.5	8.2	87.3
Román „	6.1	6.9	87.0
Délszláv „	13.8	7.4	78.8
Osztrák követelés	8.6	1.2	90.2
Fiume	100.0	—	—
Összes követelés	7.2	7.2	85.6
A megcsonk. Magyarország	19.0	10.8	70.2
Magyarország összesen	12.0	8.7	79.3

IV.

Kincses Kalendárium (Budapest 1922.)

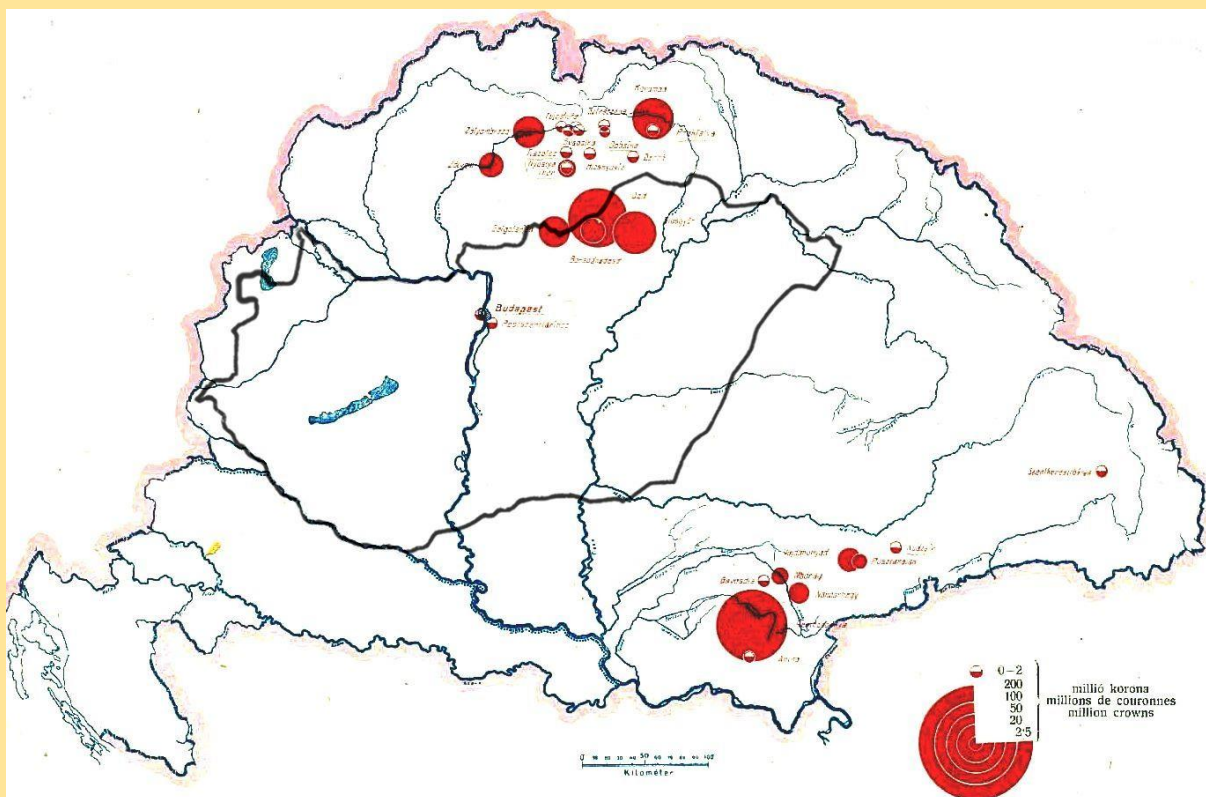
Művelési ág	Magyar- országon		Csonka- Magyar- országon	
	kat. holdakban	o/o	kat. holdakban	o/o
Szántóföld ..	22,303.621	45.5	9,562.705	60.3
Kert	662.575	1.4	165,941	1.1
Rét	4,549.184	9.3	1,144.162	7.2
Szőlő	546.032	1.1	373.311	2.4
Legelő	5,754.506	11.7	1,756.189	11.1
Erdő	12,641.939	25.8	1,815.182	11.4
Nádas	87.567	0.1	47.325	0.3
Nem termő terület	2,514.950	5.1	981.405	6.2
Összesen	49,060.374	100.0	15,846.220	100.0

I p a r á g	A gyáripari termelés eladási értéke ezer koronában		
	Magyar- országon	Csonka- Magyar- országon	Csonka-Magyar- országon esik o/o
Vas- és fémipar ..	501.763	252.388	50.3
Gépgyártás	305.446	250.680	82.1
Kő-, agyag stb. ipar	120.630	71.164	59.0
Fa- és csontipar ..	186.268	41.295	22.2
Bőr-, sörte-, stb. ipar	78.139	44.975	57.6
Fonó- és szövőipar	192.977	78.712	40.8
Ruházati-ipar . . .	32.320	24.127	74.7
Papírosipar	49.542	10.690	21.6
Élelmezési-, stb. ipar	1,650.283	945.306	57.3
Vegyészeti-ipar ..	230.564	126.029	54.7
Sokszorosítóipar ..	48.159	42.564	88.4
Összesen : 3,396.091	1,887.930	55.6	

Vasércbányászat.

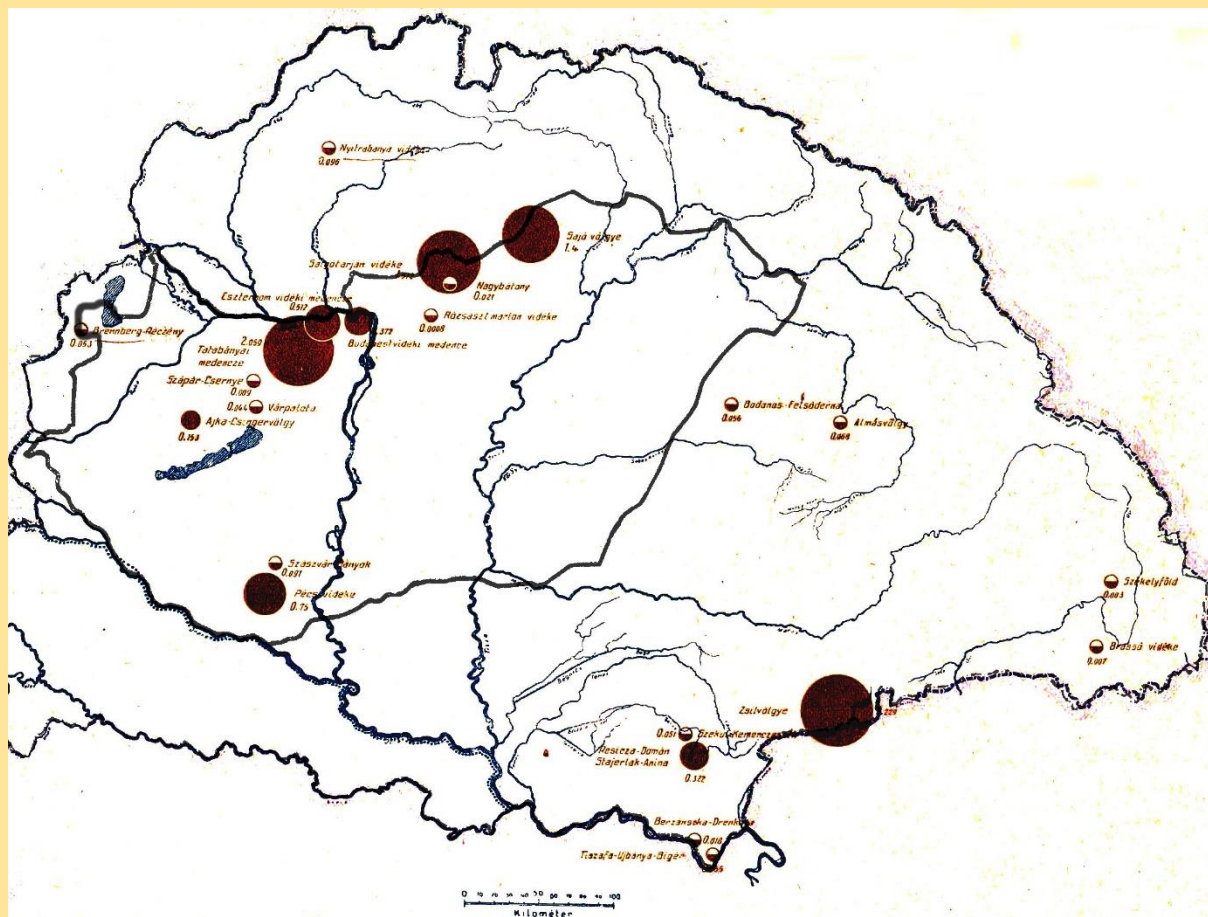
A kör területe a kitermelt vasérc mennyiségét szemlélteti bányánként 1913-ban.

Vas- és acélgártás.

A termelés értéke gyáranként 1913-ban.

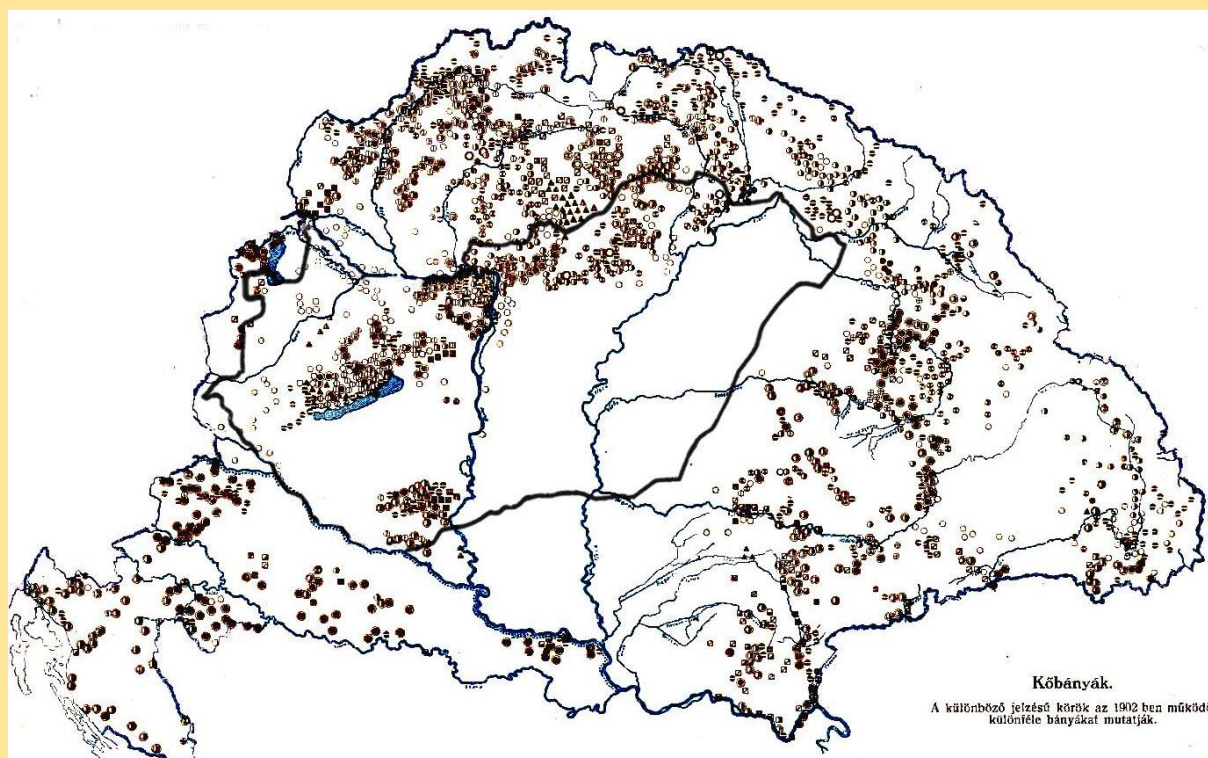
A kör területe a termelés értékét szemlélteti.

Széntermelés.

A termelés mennyisége bányáinkint 1913-ban.

A kör területe a kitermelt szén mennyiségét szemlélteti, a körök mellé írt számok pedig a kitermelt szén mennyiségét millió tonnában adják meg. A félig színezett körök oly bányákat jelölnek, melyeknek termelése kisebb volt 100.000 tonnánál.

Kőbányák.

A különböző jelzésű körök az 1902-ben működő különféle bányákat mutatják.

Kincses Kalendárium (Budapest 1923.)

A 98. oldalon található táblázat összegezte a trianoni békeszerződés eredményeképpen létrejött Magyarország területi-népességi jellemzőit:

CSONKA-MAGYARORSZÁG VÁRMEGYÉI.		
Csonka-Magyarországnak 35 vármegyéje van; a régi, Nagy-Magyarország 63 megyéjéből ennyit hagyott meg nekünk a trianoni békeszerződés. Ebből a 33-ból is csak 10 van olyan, amely egészben megmaradt, a többi huszonkettő, csonka megye. Alább felsoroljuk mind a 33 vármegyét, kiemelve, mennyi a területük négyszögkilométerekben, mennyi a lakosuk és mi a székhelyük.		
Az egészben megmaradt megyék a következők:		
Megye	Területe □ km.-ben	Lakos- sága
Békés, székhelye: Gyula	3670	310.542
Borsod, székh.: Miskolc	3576	249.868
Fejér, székh.: Sz.-f.-vár	4009	221.851
Hajdu, sz.-h.: Debreczen	2386	167.939
Heves, székh.: Eger	3761	297.226
Jász-Nagykun-Szolnok, székh.: Szolnok	5251	397.443
Pest-Pilis-Solt-Kiskun, székh.: Budapest	12036	1.152.358
Szabolcs, szh.: Nyíregyh.	4605	330.159
Tolna, székh.: Szekszárd	3547	262.367
Veszprém, szh.: Veszpr.	3953	229.501
A csonka vármegyék ezek:		
Megye	Területe □ km.-ben	Lakos- sága
Abauj-Torna, székhelye: Szikszó	1672	85.542
Arad (mindössze 5 községgel), székh.: Elek	246	21.669
Bács-Bodrog, székh.: Baja	1709	95.171
Baranya, székh.: Pécs	3892	239.601
Bereg, székh.: Tárpa	459	25.271
Megye	Területe □ km.-ben	Lakos- sága
Bihar, székh.: Berettyóújfalú	2754	160.867
Csanád, székh.: Makó	1458	129.426
Csongrád, szh.: Szegyes	1865	141.838
Esztergom, szh.: Eszterg.	532	55.639
Gömör- és Kishont, székh.: Putnok	276	16.953
Győr, székh.: Győr	1397	90.839
Hont, szh.: Nagymaros	529	27.010
Komárom, székhelye Komárom	1438	104.421
Moson, székh.: M.-óvár	902	53.190
Nógrád, székh.: Balassagyarmat	2383	176.909
Somogy, szh.: Kaposvár	6676	367.988
Sopron, székh.: Sopron	1783	138.276
Szatmár, székh.: Mátészalka	1687	108.445
Torontál, székh.: Kiszombor	230	15.729
Ung, székh.: Záhony	16	1.400
Vas, szh.: Szombathely	3204	262.902
Zala, szh.: Zalaegerszeg	4882	346.812
Zemplén, székh.: Sátoraljaujhely	1775	135.635
Egészben elvesztettük a következő vármegyéket: Alsó-Fehér, Árva, Beszterce-Naszód, Brassó, Csik, Fogaras, Háromszék, Hunyad, Kisküküllő, Kolozs, Krassó-Szörény, Liptó, Máramaros, Maros-Torda, Nagy-Küküllő, Nyitra, Pozsony, Sáros, Szeben, Szepes, Szilágy, Szolnok-Doboka, Temes, Torda-Aranyos, Trencsén, Turóc, Udvarhely, Ugocsa és Zólyom vármegyéket.		

Felhasznált források (a már hivatkozottak mellett):

Benda Jenő: Egy év története, 1920. november 15-től 1921. november 15-ig. In: A Pesti Hírlap Naptára (Budapest, 1922. 121-132 p.)

Magyarország történeti kronológiája (főszerk.: Benda Kálmán, III. k. Budapest, 1982.)

Magyar történelmi kronológia. Az őstörténettől 1970-ig (szerk: Gunst Péter, 6. kiadás, Budapest, 1987.)

Glatz Ferenc: A magyarok krónikája (3. bővített kiadás, Budapest, 2000.)